ԺԶ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4094 | 16 / 28 ՕԳՈՍՏՈՍ 1899 | ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ | 22 ՐԷՊԻՒ, ԱԽՐ 1317 | ԺԶ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4094

درعلیه‌ده غلطه‌ده (آره‌وك) غزه‌تسی اداره‌خانه‌سنده
ՊՈԼԻՍ, Գալաթիա, Նորատունկեան խան

Les annonces sont reçues
à la Direction du Journal "AREVELK„
Galata, CONSTANTINOPLE.

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

20 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ եւ գաւառներու համար տարեկան. 140 Ղրշ
» » վեցամսեայ. 70 »
» » եռամսեայ. 40 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան. 40 Ֆրանկ
» » վեցամսեայ. 20 »
Դրամի փոխարէն փոստայի փուլ կ'ընդունուի, 115 դրուշի փուլը 100 դրուշի հաշուով:
Տեղական թղթատարի ծախքը բաժանորդներուն կը վերաբերի:
Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ

ՀԱՆԳԻՍՏ

ԳԵՐԱԳԱՏԻՒ ԵՒ ԳԵՐԱՇՆՈՐՀ

Տ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱԼԷՔՍԷՅԵԱՆԻ

ԵՐԲԵՄՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՏԱՐՕՆՈՑ

ԳԱՐՈՂԻՒ Մ. ԹԱԶ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅՆ ՍԻՒԻՏԱՐԻ

Բնիկ Կոսանդնուպոլսեցի, ամաց յիսուն եւ ինուց, լի արդեամբէ եւ վասահօք յեկեղեցական պաշտամունս, զկնի տառապագին ցաւոց հիւանդութեան աւանդեաց զնոյնն ի ձեռս Աստուծոյ, յաւուրսն Կիւրակէից ի 15 Օգոստոսի:

Կարգ օծման եւ արարողութեանց կատարեցի ի Ս. Խաչ Եկեղեցւոջ հանդիսաւորութեամբ Ամենայն Ս. Պատրիարք Հօր եւ Տեր. Եպիսկոպոսաց, վարդի յերկուաբաթի ի 16 Օգոստոսի, եւ մարմինն յուղարկաւորեցի բարձրի ի գերեզմանատուն Սկիւտարու:

Եկեղեցականք եւ աշխարհականք հրաւիրեալ են ի հանդէս յուղարկաւորութեանս ի յարգանս նուիրական յիշատակի նոգեղոյս Հանգուցելոյն:

Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան ի ժամ 1. եւ Ս. Պատարագի ի ժամ 3:

Ի 15 Օգոստոս 1899

ՀԱՆԳԻՍՏ

Տ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱԼԷՔՍԷՅԵԱՆԻ

Ամենախորին ցաւով կը ծանուցանենք թէ Տ. Գրիգորիս Սրբազան՝ բժշկական ամէն դարմաններու հակառակ՝ չը կրնալով ճողոպրիլ զինքը տառապեցնող հիւանդութենէն, չորրորդ կիրակի լուսնալու գիշերը առտուան ժամ 11½ին աւանդեց իր հոգին:

Ծանօթ Ալէքսէեան Գրիգորիս Արքեպիսկոպոսի՝ հայ կղերը կը կրօնցնէ իր պատկառելի, գործունեայ և անձնուէր անդամներէն մէկը որուն մահը անկեղծ վիշտով կը համակէ եկեղեցականներն ու աշխարհականները անխտիր: Ողբացեալ Սրբազանին կեանքին ու գործունէութեան վրայ խօսելէ առաջ, կը փութանք իր վերջին ժամերը ու մահուան պարագաները ծանօթացնել, ինչպէս նաեւ օծման և յուղարկաւորութեան նախընթաց արարողութիւնը որ կատարուեցաւ երէկ, իրիկուան կողմ, մարմինը Ս. Խաչ եկեղեցին փոխադրելու համար:

* * *

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄԵՐԸ

Սրբազանին հիւանդութիւնը, որուն փոփոխական երեւոյթներուն հետեւեցանք օրը օրին, բժշկական երկու ներհակ դատողութիւններու առիթ տուած էր, —ինչպէս կը յիշուի,— որոնցմէ դժբաղդաբար իրականացաւ այն՝ որ հիւանդին օրերը համրուած կը նկատէր և ամէն դեղ ու դարման անօգուտ: Ասով հանդերձ, չնորհակալութեան արժանի են այն բժիշկներն ալ որոնք փորձեցին մաքառիլ անողոք սատին դէմ՝ որչափ որ կը ներէին գիտութիւնը ու մարդկային միջոցները:

Ն. Սրբազնութեան վիճակը, որ մինչեւ ուրբաթ իրիկուն թեթեւ բարւոքում մը ցոյց կու տար, պարբերակը բանալու և խելքը գլուխը բերելու ատիճան, շաբաթ առտուան դէմ աւրուեցաւ յանկարծ: Իսկոյն հասաւ Ցոքթ. Շահինեան (Մայրաքաղաքի բժիշկ, որ հիւանդութեան սկիզբէն ի վեր կանոնաւորապէս ու անձնուիրաբար այցելած էր ամէն օր, և ի հարին օրը երկու անգամ) ու շատ ծանր, գրեթէ անյոյս գտաւ հիւանդը որ այլեւս կը սերմէր որ և է դեղ կամ սնունդ առնել: Իրիկուան կողմ Տոքթ. Շահինեան վերստին փութաց Սրբազանին տնարն մօտ, և տեսնելով որ բազկերակին զարկը 135-140 է (այսինքն հոգեվարքի մօտ) յայտարարեց թէ ուրիշ բան չէր մնար այլեւս ընել՝ բայց եթէ կրօնական վերջին մխիթարութիւններն ընծայել: Սրբազանը կարծես ինքն իսկ նախազգացած էր իր վախճանին մօտենալը, վասն զի առիթ գիշերը ըսած էր, ջղաձգական ձայնով մը.—«Այլ եւս երկու օր միջոց ունիմ»:— Եւ երբ Տ. Հմայեակ քահանայ "հարցուց թէ «Խաչանգիստ կ'ուզէ՞ Սրբազան»— «Ես եկեղեցի երթալ կ'ուզեմ, պատասխանեց՝ միշտ կէս զառանցագին ձայնով մը որ կը ցնցէր շուրջը գտնուողները. հոն պիտի ընեն Խաչանգիստը»:

Շաբաթ իրիկուն, ժամ 11ուկէսին, Ս. Խաչի աւագերէց Տ. Գարբրիէլ քահանայ Խանէեան, Տ. Հմայեակ ու Տ. Վահրամ քահանաները Ս. Հաղորդութիւն տարին Ն. Սրբազնութեան որ, հակառակ իր ծանր ու խելակորոյս վիճակին, անկողնին մէջ պատրաստուեցաւ երկիւղածութեամբ և նշանացի կերպով Խորհրդատեսը ուզելով, զոր իր դէմը բռնեցին՝ սկսաւ մրթմրթալ «Հայր Սուրբ որ անուանեցեր զմեզ...» աղօթքը, թէեւ անհասկնալի կերպով, վասն զի լեզուն կը ծանրանար: Տ. Հմայեակ քահանայ ուզեց ինք կարկառել Ս. Հաղորդութիւնը իր հոգեւոր հօրը, բայց Սրբազանը՝ մտքի յանկարծական արթնութեամբ մը և եկեղեցական կարգ ու կանոններու պահպանման մասին իր ունեցած խստութեամբը՝ Տ. Գարբրիէլ Ս. քահանան ցոյց տուաւ, ըսել ուզելով թէ «Աւագերէցին ներկայութեանը, ուրիշ քահանայի չկրնար այդ հոգեւոր պաշտօնը»: Եւ իր մահամերձի դողդոջուն մատներով խաչակնքեց երեք անգամ ու տառալու մօտ եղող շրթունքներուն ծայրովը «մեղայ» մրմնջեց: Տ. Գարբրիէլ Ս. քահանայ տեսնելով հիւանդին տկար վիճակը, ուզեց իր ձեռքով տալ Ս. Հաղորդութիւնը, բայց որովհետեւ եկեղեցականները իրենք իրենց ձեռքով կը հաղորդուին, Սրբազանը՝ դերագոյն ճիգով մը՝ բացաւ իր կարկամած ձեռքը և ափին մէջ առնելով Ս. Հաղորդութիւնը, աւագերէց Տէր Հօր օգնութեամբ հաղորդուեցաւ: Այդ վայրկեանին, քանի մը կաթիլ արցունք կը գլորէին իր խորշոմած ու դալկացած այտերն ի վար:

Երեք քահանաները, խորապէս յուզուած, հանգչեցուցին Սրբազանը, և աղօթք մը մրմնջելով դուրս ելան: Իրէ ետքը կը սկսէր ոգեվարի հռնդիւնը, որ տեւեց «մինչև առաւօտ, և Ալէքսէեան Սրբազան՝ շրջապատուած իրեններէն՝ առտուան ժամ 11ուկէսին աւանդեց իր հոգին:

* * *

ԳՈՅԺԸ ՍԿԻՒՏԱՐԻ ՍԷՋ

Տ. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոսին մահուան գոյժը հաղորդուեցաւ նախ և առաջ Ս. Խաչ եկեղեցին ուր՝ Պատրիարքական կարգադրութեամբ՝ կը պատարագէր Տ. Բաբգէն Ծ. Վ. որ ժամերգութեանց աւարտումէն ետքը այցելութեան պիտի երթար Սրբազան հիւանդին և Ս. Պատրիարք Հօր ողջոյններն հաղորդէր: Այս պատանութեան տեղ՝ Մուշի առաջն. Նորընտիր տեղապահին վիճակեցաւ Մուշի նախկին առաջնորդին մահը գուժելու տխուր պարտականութիւնը, զոր Տ. Բաբգէն վարդապետ կատարեց իր քարոզին մէջ, յուզուած շեշտերով: Աւելորդ է նկարագրել եկեղեցին հաւաքուած ժողովրդեան կրած անակնկալ ու դառն տպաւորութիւնը այս գոյժէն որ հետզհետէ տարածուեցաւ ամբողջ Սկիւտարի մէջ: Ս. Խաչի Թաղ. Խորհուրդը և քահանայանին դասը գումարուելով իսկոյն, նամակ մը ուղղեցին Ս. Պատրիարք Հօր որ կը պատարագէր նոյն ժամուն Մայր եկեղեցին: Այդ նամակով, Ն. Ամենապատուութեան ծանուցանելով իրենց քարոզիչ Սրբազանին մահը, կը խնդրեին որ օծման և յուղարկաւորութեան վերաբերեալ Պատրիարքական կարգադրութիւնները հաճի հաղորդել: Այս նամակին կցուած էր նաև Ալէքսէեան Սրբազանին մահը հաստատող բժշկական վկայագիրը որուն ակսելիկ թարգմանութիւնը.

«Ստորագրեալս, Տոքթոր ի բժշկութեան, կը յայտարարեմ թէ Տ. Գրիգորիս Սրբազան Ալէքսէեան, 59 տարեկան, ծնեալ Պալաթ գիւղը, որ կը բնակէր Իւսկիւտար, Թոփհանէլիօղլու թաղը, այս առաւօտ ժամ 11 ուկէսին վախճանեցաւ, ուղեղային թուլացումէ (ramollissement cérébral): Ի հաստատութիւն որոյ, կը յանձնեմ ներկայ վըկայագիրս:»

Ստորագրեալ ՏՈՔԹ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՇԱՀԻՆԵԱՆ

Միւնոյն տեղ, Թաղ. Խորհուրդ և քահանայական դասը որոշեցին որ հանգուցեալ Սրբազանին մարմինը միջոցէն յետոյ Ս. Խաչ եկեղեցին փոխադրուի պարտաւորաշաղ արարողութեամբ: Այս նպատակաւ, հրաւէր ուղղուեցաւ Ս. Կարապետ, ինչպէս նաեւ Գուզկունճուքի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիներուն քահանայից որոնք փութացին գալ:

* * *

ՏԱՆ ԿԱՐԳԸ ԵՒ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ալէքսէեան Սրբազանը՝ Ր. Հիսար Կատարած Կարմանու օգնականութենէ վերադարձին՝ բժիշկներու խորհրդով իր տունը չէր բնակած, այլ Թոփհանէլիօղլուի կողմը օդասուն ու հանգստաւէտ բնակարան մը զոր Քիւրքճիխանլեան ընտանիքը անոր տրամադրութեան ներքեւ դրած էր ազնուաբար: Այդ տանը մէջ անցուց իր կեանքին վերջին օրերը, շրջապատուած իր երկու քոյրերէն, անոնց զաւակներէն ու թոռներէն որոնց վրայ հայրական մեծ խնամք ունէր:

Երէկ, ժամ 8ին այդ բնակարանին մէջ կատարուեցաւ «տան կարգը»: Առաւօտուն, քահանաները փութացած էին արդէն լուալու և պատանքելու Սրբազանին մարմինը, որմէ յետոյ տեղի ունեցած էր զգեստաւորման արարողութիւնը զոր սակայն կը սահմանէ Մաշտոցը. «Եւ յետ լուացմանն պատեսցին՝ այսու օրինակաւ: «Ագուցանեն պարեգօտ սպիտակ և անդրադարարտիս ի ներքոյ. և օդ ի յոսոն, և գօտի ընդ միջն. և կնգռուղ սպիտակ ի գլուխն, և փակեղն լուսոյն, և փիլոն սպիտակ շուրջն և զաջ ափն ի վեր. և գիր դնեն ձեռին, այսինքն՝ յԱւետարանէն մէկ տուն սկիզբն՝ մէկ տուն վերջն «Եղի ի Հօրէ եկի յաշխարհ, դարձեալ թողում զաշխարհ եւ երթամ առ Հայր»:

Տ. Բարկէն Ծ. Վ.՝ շրջապատուած երեք եկեղեցիներու քահանաներէն՝ նախագահեց «տան կարգին», որմէ ետքը, Սրբազան հանգուցեալին մարմինը, ըզգեստաւորուած, թափօրով առաջնորդուեցաւ Ս. Խաչ եկեղեցին: Քահանաները իրենց ուսերուն վրայ կը կրէին դագաղը, և Ս. Խաչ ու Ս. Կարապետ եկեղեցիներու զանգակները կը զարնուէին դաշն ու տխուր զողանչիւններով: Ըստ սովորութեան, եօթը տեղ Աւետարան կարդացուեցաւ ու աղօթք կատարուեցաւ. Ա.—Բնակարանին դրանը առջեւ. Բ.—Պաղլարպաշէի ազգ. գերեզմանատան անկիւնը (հիշդ այն դամբարանին մօտ ուր թաղուած են Սրբազանին ծնողքը և զոր ինք չմնալ տուած էր երկու տարի չափ առաջ). Գ.—Ամիրպաշի թաղը. Դ.—Ս. Խաչ եկեղեցիի փողոցին բերանը. Ե.—Եկեղեցիին շրջափակին դրան առջեւ. Զ.—Տաճարին դուռը (դուռը դոց պահուելով այդ վայրկեանին):

Ամէն մէկ ընթերցումը ու անոր յաջորդող աղօթքները կը տեւէին քառորդ ժամէ աւելի, այնպէս որ թափօրը՝ ժամ 8ին մեկնելով տունէն՝ ժամ 9ու կէսին հասաւ եկեղեցի, հետզհետէ ստուարանալով յուզարկաւորներու բազմութեամբ որոնք փողոցներուն բերանը կը միանային անոր: Կ'երդ և վերջին Աւետարանը կարդացուեցաւ Ս. Խաչի տաճարը: Իր պարզութեանը մէջ սրտառուչ դարձաւ արարողութիւնը. երկու սեռի ահագին բազմութիւն մը, ամէն հասակէ ու ամէն դասակարգէ,—չատեր արցունքոտ աչքերով— շրջապատած էին դագաղը իրենց սիրելի Սրբազանին որ տասնը ութը տարի անընդհատ իր քարոզութիւններով այդ եկեղեցիին կամարները թնթռցնելէ ետքը՝ հիմակ անխօս ու անկենդան՝ կը հանգչէր այդ կամարներուն տակ:

Տ. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոսը հեռուէն կամ մօտէն ճանչցող մը անկարելի էր որ չյուզուէր այդ դագաղին մտեցած պատուն, որուն մէջ կը հանգչէր անոր պարեւ հասակը: Դէմքը՝ թուխ ու խոժոռ դէմքը՝ որ հայրական ժպիտ մը ունէր սակայն իր մտերիմներուն, իր հոգեւոր հօտին համար, անդայլայլ կը մնար գրեթէ, մահուան դալուկը միայն կրելով, դեղնած ու ոլորած: Իր տառապագին հիւանդութեան պրկումները չատ քիչ հետք թողուցած էին իր փակ աչքերուն, իր նիհար այտերուն ու գունատած շրթունքներուն վրայ. եպիսկոպոսական շքեղաթագը մահուան մէջ ալ պատկառոտ շուք մը կու տար իր խորշոմած գանկին: Հագուցեալ էին եկեղեցական հանդերձները, գորշ կարմիր, խաչ, գաւազան ու Աւետարան կուրծքին վրայ, ձեռքերը ծածկուած շուրջառին տակ:

Աղօթքներու ընթերցումէն ետքը, եկեղեցական հայրերը ու ժողովուրդը՝ երկիւղած ու ախորժ տալաւորութեան մը տակ քաշուեցան տաճարէն:

* * *

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երէկ իրիկուն, ուշ ժամանակ, Ս. Խաչի Թաղ. Խորհուրդին հաղորդուեցաւ Ս. Պատրիարք Հօր կարգադրութիւնը որուն համաձայն՝ Ալէքսէեան Սրբազանին օծման և յուղարկաւորութեան հանդէսը կը կատարուի այս առաւօտ, ինչպէս կերեւայ թերթիս ճակատը հրատարակուած Մահագրէն որ գիշերանց տպագրուելով այս առաւօտ ցրուուեցաւ մայրաքաղաքիս ամէն կողմը:

Կրօնական ժողովի ատենապետ Տ. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս Յովհաննէսեան երէկ իրիկուն գիշերեց Գուզկունճուքի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիներուն քահանայից որոնք փութացին գալ:

* * *

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Մայրաքաղաքիս ամէն կողմերէն յուզարկաւորներու ստուար բազմութիւն մը կը գիմէր այս առաւօտ Ս. Խաչ եկեղեցին որուն տաճարին մէջտեղ դրուած էր Ալէքսէեան Սրբազանին դագաղը, յատկապէս պատրաստուած մաշարեմի մը վրայ: Երկսեռ ժողովրդեան բազմութիւնը այնքան հոծ է, որ մեծագոյն մասը եկեղեցւոյ պարտէզը մնալու հարկադրուած են:

Ժամ 2½ին հասաւ Ս. Պատրիարք Հայրը, ընկերակցութեամբ Բերայի քարոզիչ Տ. Հմայեակ եպիսկոպոսին: Նոյն միջոցին, Ս. Խաչ եկեղեցին կը գտնուէին արդէն՝ Տ. Բարթուղիմէոս, Տ. Վահրամ Մանկուն, Տ. Մեսրոպ, Տ. Գէորգ Երզնկեան, Տ. Գաբրիէլ Ճէլվէհրեան, Տ. Եղնիկ Սպահնէնի և Տ. Մկրտիչ Վեհապետեան Սրբազանները, և բազմաթիւ վարդապետներ: Պատարագը մատոյց Տ. Գրիգորիս Արքեպիսկ. Յովհաննէսեան որ որ հակիրճ քարոզ մը խօսեցաւ:

Վերաբերումէն ետքը, Ս. Պատրիարք Հայրը պերճախօս դամբանական մը արտասանեց, ուրուագծելով Ալէքսէեան Սրբազանին գործունէութիւնը. նկարագրեց թէ ինչպէս անոր բովանդակ կեանքը անխոնջ աշխատասիրութեան շարք մը եղած էր թէ՛ մայրաքաղաքիս և թէ՛ գաւառներու մէջ, որուն ինքը անձամբ ականատես եղած է. ի վեր հանեց թէ ինչ սիրայօժարութեամբ կ'օգնէր թշուառին, կ'ողջմէր աղքատին, առանց երբեք իր չահը, իր օգուտը մոռնալու. իր բարեսրտութեան ու ողորմածասիրութեան ապացոյց էր իր նիւթական աննախանձելի վիճակը, այն աստիճան որ ինք ալ գրեթէ կարօտութեան մէջ ինկաւ վերջապէս: Ս. Պատրիարքը թուեց հանգուցեալին պաշտօնավարութիւնները և դամբանականը աւարտեց՝ օրհնելով անոր պատուական յիշատակը:

Օրմանեան Ս. Պատրիարքին դամբանականը խոր տպաւորութիւն գործեց բոլոր ունկնդիրներուն վրայ: Ն. Ամենապատուութիւնը ինք անձամբ կատարեց Տ. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոսին օծման արարողութիւնը, շրջապատուած եպիսկոպոսական ու վարդապետական դասէն:

Եկեղեցական արարողութեանց աւարտումէն ետքը, հանդիսաւոր թափոր կազմուեցաւ որուն կը նախագահէ նոյնպէս Ս. Պատրիարք Հայրը, մինչեւ դերեզմանատուն հետեւելով դագաղին:

Ս. Խաչ և Ս. Կարապետ եկեղեցիներուն զանգակները առաւօտէն ի վեր կը հնչեն անընդհատ, և շրջակայ փողոցները լեցուած են բազմութեամբ:

Ճուանց եկեղեցիէն ալ թափոր կազմուելով ընդ առաջ ելան Ալէքսէեան Սրբազանի դագաղին:

Թափօրը ժամ 6ին ելլելով Ս. Խաչ եկեղեցէն, Սկլամբրզի ճամբով ուղղուեցաւ դէպի Եէնի Մահալլէի Ս. Կարապետ եկեղեցին: Նմանը քիչ անգամ տեսնուած բազմութիւն մը կը հետեւի դագաղին: Առաջին Աւետարանը կարդացուեցաւ Ս. Խաչ եկեղեցիին դրան առջեւ. Բ. Աւետարանը Սկլամբրզի պողոտային վրայ. երրորդ Աւետարանը՝ Ս. Կարապետ եկեղեցիի փողոցին անկիւնը:

Լուսանկարիչ մը թափորին ամբողջական լուսանկարը առաւ:

* * *

Մինչեւ լրագրոյս մամուլը գրուած պահուն յաջորդաբար մեր առած տեղեկութիւններէն կը հասնին հոս: Մանրամասնութիւնք և ընդարձակ նկարագրութիւնը վաղուան թուով:

ԻՐ ԿԵԱՆՔԻ

Ալէքսէեան Տ. Գրիգորիս Սրբազան ծնած է Կ. Պոլիս, Պալաթ թաղը, 1840 յունիս 30ին և մկրտուած Ս. Հրեշտակաց եկեղեցւոյն մէջ: Նախ Պալաթի և Գարակիմրիկի, յետոյ Սկիւտարի Ս. Խաչ վարժարանին և Ճեմարանին մէջ առած էր իր կրթութիւնը, աշակերտելով Տ. Յովհաննէս քահանայ Հիւնքեարպէյլեանտեանի և ապա Վանանդեցի Գրիգոր Պատուելիին: 1864ին երկար ճամբորդութիւն մը ըրած է գաւառները, այցելելով հետզհետէ Սիս, Ատանա, Վան, Էրզրում, Երզնկա, Սըվազ, Կեսարիա: 1865ին կրկին անգամ ճամբորդած է մինչեւ Վան, ուր Առաջնորդ էր Տ. Իգնատիոս եպիսկոպոս, որ ապա Պատրիարք ընտրուեցաւ 1869ին և ընտրութենէն քանի մը օր ետքը վախճանեցաւ: Տ. Իգնատիոս եպիսկոպոսի խորհուրդով, վարդապետ կը ձեռնադրուի Ազգամարտ Տ. Խաչատուր Նորընտիր Կաթողիկոսէն 1866 դեկտեմբեր 17ին: 1867ին վերջերը մայրաքաղաքս դառնալով, քարոզիչ կ'ընտրուի նախ Պալաթի եկեղեցին, ապա Եէնիքարուի եկեղեցին: 1869 յունիս 13ին Բաներդի առաջնորդ կ'ընտրուի. տարի մը ետքը առաջնորդ կ'ընտրուի նաև Երզնկայէն, և Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը այդ երկու վիճակները կը միացնէ երիտասարդ վարդապետին առաջնորդութեան տակ: 1874 ապրիլին Ազգ. Վարչութիւնը կը զատէ Բաներդի և Երզնկայի վիճակները, և Ալէքսէեան վարդապետ կը վարէ միայն Երզնկայի առաջնորդութեան պաշտօնը մինչև 1876: Այդ թուականին Պոլիս կը դառնայ և քանի մը ամիս Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյն քարոզչութիւնը ընելէ ետքը, կ'երթայ Մուշ, որուն առաջնորդ ընտրուած էր: Այդ առաջնորդութեան միջոցին է որ Մշոյ վիճակին վրայ եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի Տ. Գէորգ Կաթողիկոսէն 1877 ապրիլ 14ին: 1880 սեպտեմբեր 1ին Մուշէն Պոլիս կու գայ և քարոզիչ կը կարգուի Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյն, պահելով հանդերձ Մուշի իր առաջնորդական պաշտօնը: 1885ի օգոստոսին վերստին կը դառնայ Մուշ շարունակելու իր առաջն. պաշտօնը և վարելու միանգամայն Ս. Յովհաննու վանքին վանահայրութիւնը, Տ. Յարութիւն Պատրիարքին հրամանով: 1886 հոկտեմբերին Խառն Ժողովին որոշմամբ Վան կը ղրկուի իբր Առաջնորդ և իբր Վանահայր Վարագայ վանքին: 1888 օգոստոսին Կ. Պոլիս դարձած և քիչ ետքը քարոզիչ կարգուած է Նորին Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյն, պահելով զոր վարեց մինչեւ իր մահը: Ի՞նչքան անդամ և 1895ին Աստանապետ ընտրուած է Կրօն. Ժողովին: Հանգուցեալ Սրբազանը 1870ին արժանացած է Գ. կարգի Մէճիտիէի և 1876ին Գ. կարգի Օսմանիէի պատուանշաններուն:

* * *

ԻՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

Ալէքսէեան Սրբազանի գործունէութիւնը կը սկսի խմբագրութեամբ: 1863 յունուար 8ին հրատարակած է Թուչնիկ Պեզպասեան հանդէսին առաջին թիւը: Այդ հանդէսը, նախ երկշաբաթեայ, յետոյ պանծօրեայ շաբաթական է մինչեւ 1866 ապրիլ 10, աշխատակցութեամբ Արմենակ Հայկունիի, որ արտօնատիրոջը ճամբորդութեանց միջոցին՝ կը վարէր գլխաւոր խմբագրի պաշտօնը: Իբր խմբագիր, Ալէքսէեան Սրբազան տեսութիւններ ունի իր հանդէսին մէջ, ժամանակին ազգային խնդիրներուն վրայ: Լրագիրներու հետ վիճաբանութիւններ կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն հոն: Ուսումնական յօդուածներ, գաւառական նամակներ և ոտանաւորներ ալ, որոնց տակ կը գտնենք ծանօթ անուններ: Կ'երեւայ թէ խմբագրին կը համակիցէր և կ'աշխատակցէր այն տեսնուան զարգացած երիտասարդներու սերունդը: Այդ հանդէսին կը մնայ Ալէքսէեան Սրբազան Թուչնիկ անունը, զոր ժողովուրդը կու տայ դեռ իրեն: Դէպ ի նոր վարդապետ ձեռնադրուած, 1867ի յունուարէն սկսեալ մինչեւ սեպտեմբեր ութը ամիս կը պաշտօնավարէ իբր ուսուցիչ Ակթամարայ վանքին մէջ, ուր նոր վարժարան հաստատուած էր: Թիչ ետքը, երբ Պոլիս կը դառնայ, եէնի Գարուի մէջ ոչ միայն իբր քարոզիչ կը ծառայէ, այլ և իբր տեսուչ թաղային վարժարանին: Յետոյ, սէր որ կ'երթայ իբր առաջնորդ, իր գլխաւոր մտահոգութիւնը կ'ըլլայ կրթական խնդիրը և վանքերու վիճակը: Բաներդերդնկայի առաջնորդութեանը միջոցին, հոգ կը տանի բարեկարգելու այդ վիճակներուն մէջ գտնուած տասնեակ մը վանքերը, և կառուցանել կու տայ Երզնկայի աղջկանց Քրիստոնեան վարժարանը ու Բաներդի մանչերու վարժարանը: Վարագայ վանքին վանահայրը եղած առենն է որ, 1887ին, կ'աւարտէ վանքին մէջ կառուցուող դպրոցին շինութիւնը: Այդ վանքին համար մինչեւ հիմայ մեծ հոգածութիւն ունէր, և ամէն ամիս երկու երեք հարիւր ղրշ. հանգանակելով կը ղրկէր հոն: Վերջերս ալ կոչակարութեան, դերձակութեան գործիքներ ղրկած էր վանքը, որբանոցին աշակերտներուն արհեստներ սորվեցնել տալու համար. նաեւ եկեղեց. գիրքեր և դասագիրքեր՝ գաւառներու աղքատիկ եկեղեցիներուն և դպրոցներուն, և մեծաքանակ հագուստ՝ գաւառներուն կարօտեալներուն բաժնուելու համար:*

Իբր քարոզիչ Ս. Խաչի եկեղեցւոյն, Ալէքսէեան Սրբազան 15 տարիի չափ այդ բարամայ կեդրոնին մէջ պաշտօնավարեց: Սկիւտարի գերեզմանատունը որմամակելու գործին մէջ մեծ բաժին մը ունեցաւ և ինք առանձին ի գլուխ հանեց 1882ին Ս. Խաչ եկեղեցւոյ գեղեցիկ զանգակատան շինութիւնը: Կ'ըսուի թէ կարեւոր մասնակցութիւն մը ունենալու համար այն հանգանակութեան մէջ, զոր զանգակատան համար կատարեց, Սրբազանը իր ժամացոյցը և մատանին աւանդ թողած էր և յետոյ վաճառել հարկադրուած: Այդ գործը ի գլուխ հանելով, հանգուցեալը թաղին բարերարներուն կարգը դասուած է, ինչպէս կերեւայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Խորհրդարանին մէջ կախուած ցուցակէն, զոր Թաղական Խորհուրդը, գովելի նախաձեռնութեամբ մը, որ կրնայ օրինակ հանդիսանալ ուրիշ թաղերու Խորհուրդներուն,— պատրաստած է, նշանակելով անոր մէջ, ժամանակագրական կարգով, անունները բոլոր անոնց որոնք բարերարները եղած են թաղին եկեղեցւոյն և դպրոցին:

* * *

ՄԱՐԴԸ

Ալէքսէեան Սրբազան 59 տարեկան էր, սակայն առոյգ ու աշխոյժ կերեւար դեռ քանի մը ամիս առաջ, երբ հիւանդութիւնը չէր տկարացուցած տակաւին զինքը. իր երկայն հասակը, նիհար մարմինը, ջղուտ մարդու մը տպաւորութիւնը կը թողուին, որուն վրայ աւելը չեն կրցած գործել տարիները և յոգնութիւնները: Իր սև աչքերը, ազդու նայուածքը, ալեխառն երկար մօրուքը պատկառելի ու միանգամայն խոժոռ արտայայտութիւն մը կու տային իր դէմքին: Երբ կը քարոզէր, իր ձայնին մէջ կը զգայիր համոզումի ու կամքի շեշտը, որ կ'ազդէր ունկնդիրներուն վրայ: Մեր այն սակաւաթիւ եկեղեցականներէն էր որոնք եկեղեցւոյ բեմին վրայ ինքնուրոյն ըսած մը կը դնեն իրենց խօսքերուն մէջ, օգտուելով ազգային կեանքին մէջ ունեցած իրենց երկար փորձառութենէն, եթէ ոչ իրենց աստուածաբանական և եկեղեցական խորին հմտութիւններէն:

Գործօն կեանքի մը վարժուած, աշխատասէր, Սրբազանը իր եկեղեցական գործունէութեան ետքը ազատ ժամերուն կը զբաղէր պարտէզի աշխատութիւններով: Իր տան պարտէզին զատ՝ իր իսկ ձեռքով յարդարած է ծաղիկներու ածուներով Ս. Խաչի վարժարանին պարտէզը, այն տեղը ուր Յակոբոս Պատրիարք չինել տրուած էր իր դամբանը, ուր չկրցաւ սակայն թաղուիլ՝ Երուսաղէմ վախճանելուն համար: Այդ դամբանին մէջ ամփոփուած է հիմայ Յեզդապահ Արիստակէս եպիսկոպոսին մարմինը:

Իր ներքին կեանքին մէջ, օրինակելի անձնուիրութիւն մը ցոյց տուած է իր երկու քոյրերուն, անոնց զաւակներուն ու թոռներուն համար: Անոնց նեցուկը և միանգամայն պաշտպանը եղած է մինչեւ իր վերջին օրերը: Իր դագաղ չէ խնայած բնաւ ոչ մէկ կարօտ ազգական, որոնցմէ զմանք իր երախտաւորեալներն են այսօր: Գիտցած էր ամէնուն ալ սիրելի ընել ինքզինքը, և քրոջ թոռներէն մէկը, որ մինչև վերջին շունչը հոկած էր անոր վրայ չարաթ գիշեր, արտասուաթոր աչքերով կը պատմէր մեզ երէկ իր վերջին ժամերը, զաւակի մը պէս. որ իր հօրը մահը կ'ողբայ:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՕԾՄԱՆ ԵՒ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Մայրաքաղաքիս ամէն կողմերէն յուզարկաւորներու ստուար բազմութիւն մը կը գիմէր այս առաւօտ Ս. Խաչ եկեղեցին որուն տաճարին մէջտեղ դրուած էր Ալէքսէեան Սրբազանին դագաղը, յատկապէս պատրաստուած մաշարեմի մը վրայ: Երկսեռ ժողովրդեան բազմութիւնը այնքան հոծ է, որ մեծագոյն մասը եկեղեցւոյ պարտէզը մնալու հարկադրուած են:

Ժամ 2½ին հասաւ Ս. Պատրիարք Հայրը, ընկերակցութեամբ Բերայի քարոզիչ Տ. Հմայեակ եպիսկոպոսին: Նոյն միջոցին, Ս. Խաչ եկեղեցին կը գտնուէին արդէն՝ Տ. Բարթուղիմէոս, Տ. Վահրամ Մանկուն, Տ. Մեսրոպ, Տ. Գէորգ Երզնկեան, Տ. Գաբրիէլ Ճէլվէհրեան, Տ. Եղնիկ Սպահնէնի և Տ. Մկրտիչ Վեհապետեան Սրբազանները, և բազմաթիւ վարդապետներ: Պատարագը մատոյց Տ. Գրիգորիս Արքեպիսկ. Յովհաննէսեան որ որ հակիրճ քարոզ մը խօսեցաւ:

*Վերաբերումէն ետքը, Ս. Պատրիարք Հայրը պերճախօս դամբանական մը արտասանեց, ուրուագծելով Ալէքսէեան Սրբազանին գործունէութիւնը. նկարագրեց թէ ինչպէս անոր բովանդակ կեանքը անխոնջ աշխատասիրութեան շարք մը եղած էր թէ՛ մայրաքաղաքիս և թէ՛ գաւառներու մէջ, որուն ինքը անձամբ ականատես եղած է. ի վեր հանեց թէ ինչ սիրայօժարութեամբ կ'օգնէր թշուառին, կ'ողջմէր աղքատին, առանց երբեք իր չահը, իր օգուտը մոռնալու. իր բարեսրտութեան ու ողորմածասիրութեան ապացոյց էր իր նիւթական աննախանձելի վիճակը, այն աստիճան որ ինք ալ գրեթէ կարօտութեան մէջ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Զմիւռնիոյ ափունքէն ո՛ղջ լուր... թուղերու նախախայրիքին ժամանումն է «ի ձայն թմբկի և սրնգի», և հանդիսաւոր ընդունելութիւնը քարտին վրայ՝ ի պատիւ Այազնի նահանգին մեզրածորան բերքերուն։ Քարտիի ներսերէն, Հայոց թաղի կողմէն, քաղաքողջ լուր մը չէ առնուած տակաւին, թէև թմբուկն ու սրինգը շատ ու շատ ձայն հանեցին հինգ վեց ամիսէ ի վեր Դաւառ։ Ժողովին մէջ, ուր ամէն եղանակ փորձերին հետզհետէ՝ առանց բարեյաջմամբ ներդաշնակութիւն մը գոյացնելու մինչեւ այսօր տեղական ազգային շրջանակէն ներս։ Զորս շաբաթ առաջ դպրոցական ծրագիրը պատրաստուած էր արդէն։ հիմայ գործը մնացած է, կ'ըսուի։... մէկ ձիու և երեք պայտի, եթէ պիտի անսանք հանրածանօթ թուրք առածին։ Բարեխօսիկ թղթակցութիւններ, ժողովներու և ժողովականներու արձագանգ, մինչև անցեալ շաբթու լեցուն էին ոսկիով և արծաթով։ բայց ալի տես որ գետ մէջտեղ մէթալիֆ մը չէ եղած։ Խընձոր մը միայն գլորուած է վերջերս, Դաւառ։ Ժողովին մէջ, Տ. Մեքիսեդեկ Սրբազանի առջեւ, որ կարծեմ շատ տհաս ու տտիպ գտած է զայն և գլորողն դարձուցած։

Չի գիտցուիր թէ Ս. Ստեփանոս եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ ինչ կը խորհուի, օրինակ իմն, ի կատար ածելու համար Մեսրոպեան և Հռիփսիմեանց վարժարաններու բարեկարգութիւնը, որուն ձեռնարկուած է կիրը հաշուով տասը տարիէ ի վեր։ բայց յայտնի է թէ... խնձորով գործ չի լմնար, և Տ. Մեքիսեդեկ Սրբազան 1885էն ի վեր խնձորի ամէն տեսակը ճաշակած է արդէն, սկսեալ Կովկասի մեծ խնձորէն՝ որուն փոքրիկամ դառնութիւնը առաջին անգամ զգացած էր դաշտեալ լիկէական ափունքին վրայ։

Ո՛չ, կարծեմ թէ ոչ, խնձորով չը պիտի բարեկարգուին Զմիւռնիոյ վարժարանները։ թմբուկն ու սրինգը նոյնպէս ատակ չեն կրնար ըլլալ մը-զում տալու կրթական բարեկարգութեան գործին, և դպրոցական ծրագրի պատրաստութիւնը, Ուսում։ Խորհրդի կազմութեան հետ, ամէնէն կակուղ գործերէն է որ կրնայ կատարուիլ... խնձոր գլորելու չափ դիւրութեամբ։ Մեծահոգի գործը՝ Ս. առաքնորդարանի ընդհանուր մատակարարութեան ելեմուտքը հաւասարակշռելու մէջ կը կայանայ, սնուցեալ թուղերէ ու մացառներէ կամ տոկոսի ցեցերէն փրկելու մէջ, վարժարաններուն գոնէ հինգ տարի միակերպ բարեկարգութեան երես ցուցնելու մէջ։ այնուհետեւ կարգը ինքին կու գայ թմբուկին և սրինգին, փողին և տաւիղին, քնարին ու ջնարին և «ամենայն ազգաց աշուեստականերոյ»։ ուղղածին չափ, ուղղած եղանակով։ Մինչեւ այն ատեն՝ երաժշտական ամէն տեսակ գործիներ մենաշնորհ մնալու են... թուղերուն ու չամիչներուն յաղթական տօնին, հռչակաւոր քարտիին վրայ։

* * *

Փութամ սակայն ըսել թէ հիւանդալին չէ ամէն լուր որ Իզմիրի քարտիէն կու գայ։ դեռ անցեալ օր շատ առողջարար լուր մը հասած էր Դարաթաշի անկիւնէն — քաղաքին մէկ արուարձանը — ուրկէ Տէր և Տիկ. Ս. Թէստերէճեան... ոսկի խնձոր մը գըլորած են դէպի Ս. Լուսաւորչեան հիւանդանոց՝ խնձորի օրինակ ընծայելով փափաքողներուն։ Միշտ առողջ լուրեր կու գան նաեւ Հոգատարաբանամ Տիկնանց և Ներսէսեան կրկին որբանոցներէն, որոնց բարեքիկ մատակարարութիւնը կ'արժէ գրգիռ ըլլալ մեր կողմի աղնուափայլ տիկիններուն մանաւանդ և աղնուասուն օրիորդներուն, թէ և քաղցրահամ չլծուի իրենց ճաշակին գաւառէ տրուած գրգիռ մը։ Տակաւին մարդ կայ որ ճշմարտութեան աւելի խունկ կը մատուցանէ քան կիներուն։ և այսչափ միամիտ մէկն է որ պիտի ըսէ՝ թէ Պոլսեցի հայուհիները, Դպրոց։ Տիկնանց և Ազգանուէր Հայուհեաց դաղարումեն յետոյ, իրենց անժխտելի ուշեմութիւնը «այլով օրինակաւ» կը նախընտրեն ի ցոյց դնել ամառ ու ձմեռ, կամ տարբեր եղանակով կը սիրեն ստեղծել իրենց «յուզման ժամեր»... կանաչապատ սեղաններուն շուրջբոլորը։

Ա՛լ բարերարելու յուզումը չատ տրկար կ'ազդէ իրենց կազմական դրութեան, — անշնչան բացառութիւն մը կրնաք ենթադրել հարկաւ, — և այն միւս... կանաչագոյն յուզման առջեւ տեղի կու տայ օրէ օր, ժամէ ժամ։ Առանց Սիպիլի հարցման պատասխանած ըլլալու յաւակնութեան՝ չի՛ ներուիր արդեօք խնդիր ընել թէ կանաչ յուզման կիները, —որոնց մէջ հին ալ կայ, նոր ալ, —օ՛ր դասակարգէն պիտի համարենք հիմայ, հիներո՛ւն թէ նորերուն, մէկ կամ միւս կողմին ի նպաստ քուէ տալէ առաջ, եթէ երբեք չփորձուինք... հին գիներին տալ մեր ախոյժակի քուէն, ամէնէն ապահով միջոցը թերեւս՝ գլուխնիս ու քակնիս ողջ պահելու հիներէն ալ, նորերէն ալ։

* * *

Շատ կազդուրիչ է նոյնպէս Հայոց թաղէն եկած վերջին տեղեկութիւնը՝ որ կը վերաբերի Մամուրեանի յորելեանին կազմակերպութեան։ Մեծ քաւութիւնն է թերեւս՝ զոր Զմիւռնիացիք կը հանդերձին քաւել, գրեթէ վերջալուսի մօտ, հանդիսաւոր մեծարանք մը մատուցանելով իրենց ամէնէն հոյակապ գրական մարդուն, բոլանդակ Հայութեան ծանօթ և ակնածելի։ Մեր ափունքին վրայ յաճախ արձագանգ գտած էր անպաստ չշնկոց մը որ, հակառակ հնարամիտ ջանքերու, արդար և անկողմնակալ քննադատութեան ձայնը չէր թուեր մեզ։ Մամուրեանի մատուցդործունէութեան հանրաւը նսեմացնելու փորձեր, եթէ խղճալի չէ ըսել, նոյն իսկ իր քաղաքակիցներէն փորձուած են հոս կարեւոր շրջանակներու մէջ։ մեծ բերաններէ պղտիկ խօսքեր չատ լսուած են հոս, թէև բոլոր լսուածները կրնային ամփոփուիլ կաղնի կեղեւի մը մէջ հանգիստ։ եթէ ճշմարտութեան բան պիտի հարցուի, Զմիւռնիոյ մտաւորական շարժումը, մեծ քարափին երկայնութեան և լայնութեան վրայ, շատ բան կը պարտի Մամուրեանի գործունէութեան, և չենք յիշեր թէ մինչև հիմայ մեծ բան մը հատուցած ըլլայ առ հաշիւ։ Ահա թէ ինչո՛ւ գոհութեամբ կ'ողջունուի ամենուրեք Մամուրեանի գրական յոբելեանը, որ նոյնչափ պատուաբեր պիտի ըլլայ Զմիւռնիոյ Հայութեան՝ որչափ նոյն իսկ յոբելեարին։

* * *

Մենք ալ պիտի ուզէինք յոբելեան մը 1891ին, Մատաթիա Դարագաշի մատենագրական գործունէութեան յինսամեայ յոբելեանը։ Ցանձնաժողով մը կազմուած էր այն ատեն, Տ. Խորէն Պատրիարքի հաճութեամբ, և գործի իսկ ձեռնարկած։ բայց վերջէն հանդէսը յետաձգուեցաւ անպայման։ Հիմայ կարելի չէ՞ արդեօք, Մամուրեանի յոբելեանին արժանապէս մասնակցելէ յետոյ, ի գործ ածել նոյն ժամանակի մատդրութիւնը՝ հովանաւորութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։—կարծեմ թէ Ցանձնաժողովի անդամները, մեծ մասամբ ողջ, յօժար պիտի գտնուին գործի ձեռնարկելու, եթէ Պատրիարքարանի կողմէն հրաւէր ըլլայ իրենց, օրինակի համար, Ուսումն։ Խորհրդի միջոցաւ։

Բայց, առիթէն օգտուելով, փութամ աւետել մեր բանասէրներուն՝ թէ Դարագաշեանի «Բնական» երկասիրութեան սրբագրեալ օրինակը ստացուած է Բերայի Պատրիարքարանէն, ա՛ցեալ շաբթու, և կը մնայ հեղինակին տրամադրութեան տակ։

ԱՐԼՏ

ԱՐՀԵՍՏՆԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋը

(Ճանապարհորդական Տպաւորութիւններ)

Ս. Պ. Լ. Ո Ն Ց

ՅԻՒՐԻԽ, 12 Օգոստոս.

Կայզրոնց Պոհեմիոյ հիւսիսային կողմը Սաքսոնական սահմանագլուխին մօտ բնորոշ դիրք մը կը գրաւէ իր ապակիի և ապակիէ զարդեղէններու արտադրութեամբ։ Քաղաքին և մերձակայ բնակիչները իրենց առանին արհեստներով կու տան աշխարհի դանազան ազգերուն և ժողովուրդներուն ապակիէ հաղարումէկ տեսակ սուտ ու չիտակ զարդեղէններ «Կայզրոնցի ապրանք» անուան տակ։ Եթէ կը տեսնուին շատ անդամ սուտ, ադամանդանման ապրանքներ և կամ սուտ գոհարեղէններ, քսյտեր, ապարանջաններ կինտեր, օղեր, մատանիներ, ասեղներ, ևն. ատոնք բոլորն ալ մեծ մասամբ Կայզրոնցի արհեստաւորի ձեռքի արդիւնքն են։ Մեծ և փոքր թատրոններու մէջ շատ դերասանուհիներու շլացուցիչ զարդերն ու գոհարեղէնները Կայզրոնցէն եղած են։ Այս քաղաքի ապրանքները մինչեւ Եւրոպայի ծայրագոյն արեւմուտքը և նոյն իսկ մեծ քանակութեամբ Ամերիկա կը հասնին։ Եթէ շատերը Բարիզէն սուտ զարդեղէններ կ'ասպասին, թող գիտնան որ այդ ապակիի և պղնձի կտորները շատ հաւանաբար կրկին ճանապարհորդութեան ենթակայ եղած են։ Կայզրոնց կու տայ նաեւ ապակիի ամէնէն ճարտարագործեալ զարդի ամանները, ջրամանները, ծաղկամանները, ևայլն։

Կայզրոնց քաղաքի յատկանիշն է նաև փոքրիկ արհեստաւորներու զարգացումը առանին և փոքրիկ աշխատանոցի գործերով, որոնք իրենց աշխատութեանց արդիւնքը կը յանձնեն կամ կը ծախեն արտածող տներու, (Export haeuser) և այս վերջինները հաղորդակցութեան մէջ կը մտնեն աշխարհիս չորս կողմը գտնուող մեծաքանակ և փոքրաքանակ վաճառողներուն հետ։ Կայզրոնց գոհացում կու տայ ամէն կարգի մարդոց, Ասիացիին և Ամերիկացիին, Ափրիկեցիին և Եւրոպացիին կոչտ և նուրբ խառն ճաշակներուն, ու ասոր փոխարէն բնակիչները Պոհեմիոյ ամէնէն բարեկեցիկներէն կը հաշուուին և քաղաքը՝ չնորհիւ նաև իր բնական նպաստաւոր դիրքին՝ հետզհետէ կը գեղեցկանայ ու կը մեծնայ։ Աւստրիական ստեւարական և կրթական նախարարութիւնը այս քաղաքին արհեստաւորներուն յարատև կանգուն մնալուն համար հիմնած է 1880ին արհեստագիտական դպրոց մը որուն նպատակն է Կայզրոնցի արհեստաւորներուն համար կըրթուած և ճարպիկ ուժեր հայթայթել որոնք իրենց բազմակողմանի զարգացումով և գեղարհեստագիտական նուրբ և ճկուն ճաշակով կարողանան նպաստել տեղական ապրանքներուն՝ չկորսնցնել իրենց յարգը, այլ յարատև աղնուանալով և ժամանակի, տարբեր ժողովրդներու ու անհաւասար պահանջներուն գոհացում տալով պահել իրենց դիրքը առեւտրական ասպարէզին վրայ։

Կայզրոնցի գեղարհեստագիտական դպրոցը ունի չորս գլխաւոր բաժիններ. երկաթի փորագրութիւն, ոսկերչութիւն, նկարչութիւն, յախճապակիի և ապակիի վրայ։

Դպրոցական շրջանը, որ կը տեւէ երեքէն մինչեւ չորս տարի, աշակերտներուն պէտք եղած չափով ժամանակ կու տայ տեսականապէս և գործնականապէս մասնագիտական ծանօթութիւն ձեռք բերել։ Տեսական առարկաները կ'ամփոփեն իրենց մէջ երկրաչափութիւն, երկրաչափական գծագրութիւն, գերմաներէն լեզու, առեւտրական աշխարհագրութիւն և հաշուապահութիւն, գեղագրութիւն, ազատ գծագրութիւն, ևայլն։ բայց գործնական զբաղումները գլխաւոր տեղը կը գրաւեն և աշակերտները իրենց ժամանակին մեծ մասը շաբաթական 30-40 ժամ աշխատանոցի մէջ կ'անցընեն, և կը զբաղին երկաթի փորագրութեամբ, արծաթի և ոսկիի զանազան աշխատանքներով։ Մասնագէտ ուսուցիչ-վարպետ Պ. Համմերի (Hammer) բարեացակամ առաջնորդութեամբ ինձի հնար եղաւ տեսնել աշակերտներուն աշխատութիւնները որոնք իրենց նրբութեամբ և ճաշակաւոր պատրաստութեամբ ցոյց կու տային դպրոցին ստացած յաջողութիւնը և կ'արդարացնէին հաստատութեան համբաւը։ Վարպետ դասատուները պղղպատի, արծաթի փորագրութեան ինչպէս նաև գծագրութեան և այլ աշխատութեանց համար իրենց սեփական և կամ կրթական նախարարութեան որոշած դասընթացքներով կ'առաջնորդուին։

Կայզրոնցի գեղարհեստագիտական դպրոցին տեսչութեան և ուսուցչական խմբին գործունէութեան սահմանին մէջ կը գտնուին կիրակնօրեայ և գիշերային դպրոցներ, որոնց նպատակն է Կայզրոնցի արհեստաւորներուն մօտ աշխատող աշակերտներուն մասնագիտական և գեղարհեստագիտական ծանօթութիւն տալ որով արհեստաւոր դասակարգին, աշխատող, գործող տարրին իմացական ճաշակագիտական պաշարը կ'աղնուանայ և կը նրբանայ։

Բաց ասկէ, դպրոցը իր գրադարանով և հաւաքածուներով, ուսուցիչները և վարպետները իրենց յօժար և պատրաստակամ օժանդակութեամբ կ'օգնեն տեղական արհեստաւորներուն, գիրքեր, գծագրական տետրակներ, օրինակներ, աշակերտներէն և դասատուներէն շինուած առարկաներ հայթայթելով, փոխ տալով, ինչպէս նաեւ ամէն կարգի խորհուրդ յայտնելով։ Այս պարագան ուշադրաւ է և ցոյց կու տայ արհեստագիտական դպրոցի մը ոգին, որ չ'ուզեր կղզիացեալ գործել՝ այլ յարատեւ ժողովուրդի տարբեր խաւերուն հետ շփման մէջ գտնուելով ուղղակի ժողովուրդին և ժամանակին պահանջները ի նկատի կ'առնուին, որով դպրոցի և ժողովրդի նպատակայարմար զուգընթաց գործունէութիւնը անխուսափելի է։ Ուսուցչական և արհեստաւոր վարպետներու խումբը որ նիւթապէս բարւոք վիճակի մէջ կը գտնուի և լաւ կը վարձատրուի կրթական նախարարութեան դանձէն, նշանաւոր ըլլալ է ըստ կարելւոյն բազմակողմանի օգտակար ծառայութիւն մատուցանել ժողովուրդին։ Առաջադրութիւն մը որուն հաշիւ կը հետեւին։ Ժողովուրդը քաջ գիտնալով այսպիսի հաստատութեան մը անմիջական օգտակարութիւնը և անհրաժեշտ դիրքը, կ'օգնէ իր կողմն նիւթապէս և բարոյապէս։ Անհատներ և հաւաքական մարմիններ չեն գլանար իրենց տարեկան և ամսական ձեռնտուութիւնները, համոզուած ըլլալով թէ իրենց փոքրիկ զոհողութիւնները տանձապատի տեւական արդիւնք պիտի ցոյց տան։

Դպրոցական ծախքերը ըստ կարեւոյն նուազ են, բան մը որ Աւստրիոյ բոլոր դպրոցներուն յատուկ է։ Տարեկան վճարումն է ունեւորներու համար 6 ֆիորին։ կիրակնօրեայ աշակերտներու համար 1 ֆիորին որոշուած է, կ'երեւայ թէ ձեւակերպութեան համար։ Ասոր փոխարէն, դպրոցը իր կողմէ ոչինչ կը խնայէ գասարաններու, աշխատանոցներու մաքրութեան, լուսաւորութեան, չենքի ներքին և արտաքին գեղեցկութեան համար։ Գործիքները և մեքենաները նոր ձեւով և իրենց ձոյն տեսակներով աշակերտներուն մշտական տրամադրութեան տակ կը գտնուին, իսկ ելեկտրական հոսանքը որ քաղաքին ելեքտրականկեդրոնէն կը ստացուի, մեծ դիւրութիւն կը մատուցանէ պղնձի, արծաթի և ոսկիի աշխատանքներու ատեն։

ՍԻՄՈՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏՐԷՅՖՈՒՍԻ ՎԵՐԱԴԱՏՈՒՄԸ

ՌԷՆԻ ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ՍՈՒՋԵՒ

Թ. ՆԻՍ

Պ. ԼԱՊՈՈՒԻ ՄՈՒՏՔԸ

Արտակարգ ոգեւորութիւն զինուորական ատեանին սրահին մէջ։

—Պ. Լապոռին պիտի դայ, կ'ըսէ ամէն մարդ, և խօսակցութիւնը մի միայն երիտասարդ փաստաբանին շուրջը կը դառնայ։

Ժամը վեցը քսանըհինգ անցած է։

Պ. Լապոռի ներս կը մտնէ և արագ քայլածքով մը իր տեղը կը յառաջանայ, մինչդեռ բոլանդակ սրահը, ոտքի ելած, երկարատեւ ծափահարութեամբ մը կ'ընդունի զինքը։

Ատեանին անդամները ներս կը մտնեն նստարանին առաջնորդութեամբ։

Պ. Լապոռի շնորհակալութիւն կը յայտնէ Մէրսիէ ու Պիլեօ զօրավարներուն՝ որոնք իր հիւանդութեան միջոցին միշտ իր լուրերը խնդրած էին և որոնք հիմա իր ձեռքը կը սեղմեն։

Նախագահը խօսքը նշանաւոր փաստաբանին ուղղելով կ'ըսէ։

—Պարոն Լապոռի՛, ներեցէք որ հոս, ընդհանուրին առջեւ, ատեանին միաձայն զգացումները յայտնեմ ձեզի, այն նողկալի սպանութեան փորձին համար՝ որուն քիչ մնաց զոհ երթայիք։

Երկարատեւ չարժումներ սրահին մէջ։ Կրկին նախագահն է որ կը խօսի.

—Այդ անորակելի արարքը՝ խոր զայրոյթ մը առաջ բերաւ ամէն տեղ, ու մանաւանդ ատեանին անդամներուն քով։ Երջանիկ ենք որ ձեզի համար չունեցաւ ծանր հետեւանքներ, որոնց վրայ կը վախնայինք, և թէ անձնէր ու գիտակից խնամքներ կրցան զձեզ կրկին ձեր գործին գլուխը անցընել։ Շատ պիտի ցաւէինք ձեր բացակայութեանը վրայ։

Սրահին մէջ նորէն չարժումներ։ Պ. Լապոռի ոտքի կ'ելլէ քանի մը բառ արտասանելու՝ և հակառակ նախագահին՝ որ կը յանձնարարէ իրեն ինքզինքը չը յոգնեցնել, կը պատասխանէ.

—Կը ներե՞ք սակայն, Պ. նախագահ, որ հակառակ դիս պարուրող մեծ յուզմունքին, քանի մը բառերով պատասխանեմ ձեր սրտագեղ խօսքերուն։

«Ինձի համար ցաւալի արձակուրդ մըն է զարնուիլ անանկ ատեն մը՝ ուր սկսած էի իրականացնել իմ երազս, որ երկու տարիէ ի վեր կը ձգտի պատանել այս գործը՝ իր ամբողջութեան մէջ և զինուորներու դատարանի մը առջեւ։ Կը հասկնաք ուրեմն թէ զարնուած մեջոցիս որչա՛փ յուզուեցայ, թէ որչա՛փ տխրեցայ և թէ հիմա որչա՛փ կ'ուրախանամ։

Ցեւոյ, շնորհակալութիւններ յայտնելէ ետքը ամէն անոնց՝ որոնք հիւանդութեանը միջոցին իրեն այցելեցին, կը վերջացնէ ըսելով.

—Մինչեւ հաւատքով ու վստահութեամբ կու դամ հոս. դժուար գործ մը ունինք երկուքս ալ, դուք որ իրաւարան էք ու վճիռ պիտի արձակէք, և մենք որ օժանդակներն ենք արդարութեան։ Բայց կը զգաք անշուշտ թէ պարտականութեան զգացումը փոխադարձ ոյժ մը կու տայ մեզի։ Շարունակենք ուրեմն այս դատաւորութիւնը որ թէեւ կրնայ շատ մը փոփոխութեանց ենթարկուիլ, և սակայն անկէ է որ պիտի ծագին,—ինչ որ կը յուսացուի,—բացարձակ ճշմարտութիւնն ու կատարեալ արդարութիւնը՝ ինչպէս նաև ընդհանուր անդորրութիւն։ Այս արդարութեան գործին յաղթութեան վաղորդայնը երբ հնչէ,—և հաւատքը ունիմ որ պիտի հնչէ,—դեռ ո՞վ առարկութիւններ պիտի ուզէ ընել ու բարկութիւն արտայայտել։

Շարժումներ կը սկսին սրահին մէջ՝ ուր մեծ ազդեցութիւն կը գործեն Պ. Լապոռիի խօսքերը։

Տրէյֆիւս, յուզուած ոտքի կ'ելլէ ու գորովանքով կը սեղմէ իր փաստաբանին ձեռքերը։

Ցեւոյ, ատեանը կ'անցնի դատաւորութեանց ու կը կոչուի Պէլֆորի նախկին վարիչը

Պ. ԿՐԸՆԻԷ

որ Լսթէրհազին ճանչնալուն՝ տեղեկութիւններ տուած է արդէն անոր բարոյականին և Հանրիի ու Լսթէրհազիի միջև գտնուած դրամական խնդիրներուն վրայ։

Շատ դէշ գաղափար մը ունի Լսթէրհազիի վրայ՝ որ երբեմն իր հօրը զօրավար Կրընիէ հրամանատար սպան էր։ Պ. Կրընիէ՝ վճռաբեկ ատեանին առջեւ իր ըրած յայտարարութեամբ մը յիշատակած էր կարգ մը նամակներ, ամէնքն ալ Լսթէրհազիի կողմէ իրեն ուղղուած։ Այդ նամակներէն մէկը միայն կը կարդայ ատեանին առջեւ։

Այդ նամակին մէջ, Լսթէրհազի, գանգատելէ ետքը թէ իրեն աստիճանի բարձրացում չըլլար, վերջին աստիճան դէշ դպներով կը նկարագրէ Հանրին՝ զոր իր պարտականը կը կոչէ։

Պ. Տրմանժի խնդրանքին վրայ, Պ. Կրընիէ կը կրկնէ վճռաբեկ ատեանին առջեւ իր ըրած այն յայտարարութիւնը՝ որուն մէջ կ'ըսէր Լսթէրհազիի համար թէ արտակարգ խելացութիւն ունեցող սպայ մըն է, գիտէ Եւրոպայի բոլոր լեզուները ու տեղեակ է բոլոր գիտական նորութեանց։

Պ. Կռիպլէն կը վերջացնէ իր վկայութիւնը, աւելցնելով թէ Հանրի բուռն ընդդիմութիւն մը ըրաւ Բիքարի այն քննութեան՝ զոր արտօնած էր Լսթէրհազիի դէմ։

Վկան կը քաշուի և անոր կը յաջորդէ

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ՌՕԼԷՆ

որ երդում չըներ՝ մի՛ միայն տեղեկութիւններ տալու համար եկած ըլլալուն։

Կը խօսի դլխաւորաբար Լաժուլ լրտեսին վրայ։ Կը յիշատակէ այն պարագաները՝ որոնցմով այդ լրտեսը մտաւ տեղեկութեանց դիւանին մէջ ու կը թուէ անոր մատուցած ծառայութիւնները։

—Դիմադարձաբար, կ'ըսէ, խարդախութեան դիմեց ու պարտաւորուեցան զայն հանելու։ Հակառակ իր արարքներուն, ամսական 200 ֆրանք յատկացուցած էին անոր։

Հազիւ այս յայտարարութիւնը ըրած, Տրէյֆիւսի փաստաբանները հարցումներու ճչմարիտ տարափ մը կը տեղացնեն անոր վրայ։

Նախ Պ. Տըմանժ է որ կը հարցնէ.

—Սպայ մը չարկուեցա՞ւ ձենովա, Լաժուլ լրտեսը տեսնելու համար անոր Պրազիլիայէ վերադարձին։

—Այո՛, որպէս զի տեղւոյն ֆիրանսական հիւպատոսին հետ համաձայնելով, Լաժուլի հայթայթէ պէտք եղած գրամը։

—Բայց ատիկա կրնար ըլլալ մի միայն հիւպատոսին ձեռքով. ի՞նչ հարկ սպայ մը անհանգիստ ընել։

—Ներքին ծառայութեան կը պատկանի այդ խնդիրը։

Պ. Լապոռի մէջ կը մտնէ.

—Ձէ՞ք յիշեր բնաւ Լաժուլի այն յայտարարութիւնը՝ որով կ'ըսէր թէ յայտնութիւններ պիտի ընէ Տրէյֆիւսի խընդրին վրայ։

—Այո՛, նամակով մը Լաժուլ ըսած էր թէ Լիւքսէմպուրկի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցած Ռիշարդ Բիւրքի հետ, որու միջոցին այս վերջինը յայտարարեր է իրեն թէ Տրէյֆիւս չէր որ տեղեկութիւններ կը հաղորդէր գերման զինուորական կցորդին, հապա մօտաւորապէս 45 տարեկան և պատուանշան ունեցող սպայ մը։

Պ. Լապոռի կարդալ կու տայ այդ նամակը ուր Լաժուլ կը հաւաստէ թէ իր ընելիք յայտնութեանց վրայ է որ զինքը Պրազիլիա ճամբայ հանեցին։

Պ. Լապոռի կը հարցնէ վկային։

—Կ'նա՞ք ըսել թէ ինչո՛ւ համար Լաժուլի խարդախ մը ու նոյն իսկ մատնիչ մը ըլլալուն վրայ կասկածուելէ ետքը անոր ամսական 200 ֆրանք յատկացուեցաւ։

—Մարդասիրական զգացումով մը։

Պ. Լապոռի կ'անցնի Շնայտէրի խնդրին և այդ կեղծ թուղթին ակնարկելով կը հարցնէ.

—Այդ նամակին թարգմանութեան պատասխանատուութիւնը կը ստանձնէ՞ք։

Սակայն, կառավարական գոմիսէրը կը միջամտէ.

—Պետական շահերու դպչելուն համար, կը խնդրեմ որ այդ խնդիրը չյուզուի։

—Բայց, կ'ընդմիջէ Պ. Լապոռի, յանցանքը մերը չէ եթէ զօրավար Մէռսիէ այդ թուղթը կարդաց հոս, միւնոյն ատեն տալով զինուորական կցորդին անունը՝ հակառակ պատերազմական նախարարութեան հրահանգներուն։ Կը պահանջեմ որ պատասխան մը տրուի այս մասին։

—Բան մը չեմ գիտեր ես, կը պատասխանէ Ռոլէն։

—Ան ատեն որո՞ւ կ'ուզէք որ ուղղեմ հարցումս։

—Չեմ գիտեր։

Պ. Լապոռի զօրավար Մէռսիէն խընդրին կը խառնէ.

—Կը խնդրեմ նախագահէն որ հարցնէ զօրավար Մէռսիէի թէ ի՞նչ պարագաներու մէջ տեղեկացաւ այդ թուղթին։

Մէռսիէ.—Չեմ կարծեր թէ պատասխանելու հարիւն մէջ գտնուիմ։

Լապոռի.—Զօրավար Մէռսիէ երդում ըրաւ որ ճշմարտութիւնը պիտի խօսի. ուրեմն յարգանքով կը խնդրեմ որ յայտնէ բուն ճշմարտութիւնը։ Կը պնդեմ որ զօրավար Մէռսիէ պատասխանէ իմ հարցումներուս։ Այդ պատասխանին կը սպասեմ. իրաւունք ունիմ դայն պահանջելու։ (Շարունակեր սրահին մէջ)

Մէռսիէ.—Չեմ ուզեր պատասխանել, բայց այդ թուղթին թարգմանութեան բովանդակ պատասխանատուութիւնը վերա՛ կ'առնեմ։ (Ցաւալում)։

Լապոռի.— Հոս չենք եկ ի՛ այս խնդրին վրայ պատասխանատուութիւններ ստանձնելու։ Իմ հարցումս ուրիշ է։ այդ թուղթը կը կրէ 1897 նոյեմբեր 30 թուականը։ արդ, այդ վայրկենին զօրավար Մէռսիէ պատերազմական նախարար չէր։ մատնութեան մասին օրէնք մը կայ որ գաղտնի թուղթերու ա և է անձի մը հաղորդուելը կ'արգիլէ։ կը հարցնեմ զօրավար Մէռսիէն թէ ինչ կերպով տեղեկացած է այդ թուղթին։

Մէռսիէ.—Կը մերժեմ պատասխանել։ (Ցաւալում)։

Լապոռի.— Ցանցանքի մը հանգիպ կը գտնուինք, բայց քանի որ զօրավար Մէռսիէ չուզեր պատասխանել մասնաւոր կէտի մը վրայ, ես կ'ընդլայնեմ հարցումս ու կը հարցնեմ իրեն թէ ինչպէս կ'ըլլայ որ բովանդակ գաղտնի պարագային վրայ այսպէս կրնայ տեղեկութիւններ տալ։

Մէռսիէ.—Չեմ պատասխաներ։

Լապոռի.— Կը մտածեմ իր կարգին ատեան կոչել զօրավար Մէռսիէն, և յետոյ, ձեռք առնել բոլոր այն միջոցները որոնք օգտակար ըլլան այս խնդրին Հիմա Պ. Ռոլէնի կ'անցնիմ. ինքը յայտարարեց թէ վստահութիւն կէնէի վրայ. տեղեակ է արդեօք այն յայտարարութեանց զոր այդ լրտեսը ըրաւ վճռաբեկ ատեանին առջեւ. գիտէ արդեօք թէ այդ յայտարարութիւնները իրար կը հերքեն։

Ռոլէն.—Աչքիս չզարկաւ այդ բանը։

Պ. Լապոռի կը կարդայ կէնէի յայտարարութիւնները, և արդարեւ, յայտնի կ'ըլլայ թէ լրտեսը շատ տարօրինակ դիրքեր է։ Ցետոյ կը հարցնէ.

—Կը հարցնեմ հրամանատար Ռոլէնի թէ այդպէս պէտք է վարուին վստահելի լրտեսները։

Ռոլէն.— Չեմ կրնար պատասխանել։

Լապոռի.— Ուրեմն կը հետեւի թէ պէտք չէ բնաւ կարեւորութիւն տալ այն գնահատման՝ զոր հրամանատար Ռոլէն ըրած էր կէնէի մասին։ Ասկէ զատ, հրամանատարը կրնա՞ր յայտնել այն սպաներուն անունները՝ որոնք տեղեկութեանց դիւանին կողմէ կը գործածուէին։

Ռոլէն.— Չենք կրնար անոնց անունը տալ։

Կարգը Տրէյֆիւսինն է։

—1894էն ետքը ըսին թէ իմ տանս մէջէն գտնուած է զինուորական բարբարագոյն վարժարանին դասատուութեանց տետրակը՝ որուն իբր թէ բովանդակը էր։ Ես բնաւ տետրակէն բան մը չեմ պատռած. և յետոյ, քանի որ 1894ի դատավարութենէն առաջ խուզարկեցին տունս, ինչ՞ այն ատեն ատիկա երեւան չհանեցին։

Երբոր Տրէյֆիւս կը վերջացնէ, կը կը կոչուի նոր վկայ մը,

Պ. ՖԷՌՈՒԷ

զոր Բլնի տը Պուարէրէ նշանակած էր։ Աս ալ երդում չըներ, որովհետեւ որդի պայմանաժամին մէջ չէ նշանակուած։

Պ. Ռիշարէ կը պատմէ.

—1893ի վերջերը, օր մը, նամակ մը տանելու համար Դ. դիւանը գացած էի։ երբ Տրէյֆիւսը տեսայ՝ որ Պէրթէն դրամանատարին սեղանին առջեւ նստած էր օտարականի մը հետ և վաւերաթուղթ մը կը քննէր։

—Տրէյֆիւս սովորաբար այդ միջոցին դիւանը կը գտնուէ՞ր, կը հարցնէ ատեանին անդամներէն մէկը։

—Ո՛չ. առաջին անգամն էր որ այդ ժամուն դիւանը հոն կը տեսնէի, բան մը որ դիս չատ զարմացուց։

Պ. Տըմանժ կը միջամտէ.

—Վկան՝ գնդապետ Պէրթէնի քարտուղարը չէ՞ր։

—Ո՛չ, միայն քարտուղար էի Դ. դիւանին մէջ՝ ուր թուղթերու օրինակ կ'առնէի։

—Սակայն 1894ին՝ Տրէյֆիւսի մասին քննութիւն մը բացուեցաւ Դ. դիւանին մէջ. ան ատեն ինչո՛ւ բան մը չըսիր։

—Զէի ուզեր իմ պետերս անհաճոյանալ։

—Բայց այս ատենան կարեւոր իրողութեան մը մասին պահուած այս հինգ տարուան լռութիւնը չափազանց տարօրինակ կ'երեւայ. ատեանը անշուշտ ուզղութեան պիտի առնէ դայն։

—Վկան կրնա՞ յիշել, կը հարցընէ իր կարգին Պ. Լապոռի, թէ ե՞րբ, և ամէնէն առաջ որո՞ւ յայտնած է այս իրողութիւնը։

—Չեմ յիշեր։

Աղմուկներ սրահին մէջէ։ Պ. Լապոռի կը հարցնէ.

—Եւ սակայն, այդ տեղեկութիւնը շատ կարեւոր է. մտածեցէք քիչ մը, չէ՞ք յիշեր։

Ֆեռուէ.—(Վարանելով) Լաւ չեմյիշեր։ Կը կարծեմ թէ առջի տարին էր, ընկերներու ըսի։

Կը ծաղրեն չորս կողմէն։

Այդ միջոցին զօրավար Կոնզ կը միջամտէ, ըսելով թէ ոչ-զինուորականներ կրնային առանց արտօնագրի մնոնել պատերազմական նախարարութեան պաշտօնատունը։

Տրէյֆիւս առաջ կը նետուի իսկոյն։

—Ստոկա պարզապէս կ'ապացուցանէ թէ պատերազմական նախարարութեան մէջ չկին գործադրուէր ամէնէն որոշ հրահանգներն իսկ, մինչդեռ ես հպատակած եմ բոլոր կանոններուն։ Զօրավար Կոնզ անշուշտ ոչ-զինուորականներ ընդունած է իր սենեակը, բայց ո՞չ ես։

(Շարունակութիւն վաղը)

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Կայսեր ն խաղահուութեամբ անցեալ չորեքշաբթի գումարուած նախարարաց մեծ Խորհուրդին որոշումները տակաւին գաղտնի կը մնան։ Հակառակ յառաջդիմական և ազգային-ազատական կուսակցութեան թերթերուն ըսածին, թէև Բրուսիոյ Խորհրդարանը մերժեց Էլզասյէն Ռէն շինուելիք ջրանցքին ծրագիրը, սակայն առ առայժմ ո՛չ Խորհրդարանը պիտի լուծուի և ոչ ալ նախարարութիւնը պիտի փոխուի։ Բրուսիոյ Խորհրդարանին նստաշրջանը շաբաթ օրը փակուած ըլլալով, նոյն ջրանցքին համար ձմեռուան նստաշրջանին ուրիշ ծրագիր մը պիտի մատուցուի։

ՍՊԱՆԻԱՅԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ.—Մատրիտէն կը հեռագրեն թէ Փիլիպպեանց բնիկներուն ներկայացուցիչ Ակոնսիլլոյի և Սպանիոյ կարմիր Խաչի նախագահ Վիլլալոբոս մաքրիդին մէջև կատարուած տեսակցութեան մը հետեւանքով, Ակոնսիլլո յանձն առեր է իր բոլոր ազդեցութիւնը ի գործ դնել Ակուինալդոյի մօտ, սպանիացի գերիներուն վիճակը մեղմացնելու և անոնց մօտ ատենի մէջ ազատումը ձեռք բերելու համար։

ՉԻՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.—Բէքինէն ուղղուած հեռագրի մը նայելով, Չինու արտաքին գործոց Խորհուրդը տակաւին չէ պատասխանած Իտալիոյ, ի մասին Շամունի խնդրին։ Կ'երեւայ թէ Խորհուրդը բարձրագոյն հրաման ստացած է տակաւին ոեւէ որոշում չտալու համար։ Ցայտնի չէ թէ Իտալիա ինչ պիտի ընէ, երբ իր առաջարկութիւնը վերջնապէս մերժուի Չինու կողմէ։

—Պաշտօնական լուրի մը նայելով, Ֆրանսա նորէն Չինու կառավարութենէն պահանջումներ ըրեր է Նան-Ֆինի գործին համար, հիմնուելով 1858ի և 1860ի դաշնադրութեանց վրայ։

—Թայմսի Բաղդատի թղթակիցը կը հեռագրէ իր լրագրին թէ Բէրլինի մէջ չենացի աւազակներ յարձակեր են ռուս ճարտարագէտներու վրայ, որոնց ամենքն ալ սպաննուեր են իրենց հետեւորդներուն հետ։

ՊԷՐԼԻՆԷՆ կը հեռագրեն Բէօքէր Լոյդի թէ Գերմանիոյ բանակին ընդհանուր սպայակոյտին պետ Շլիֆէր զօրավար, աշնան ռազմախորձերին ետքը, պիտի քաշուի այդ պաշտօնէն զոր 1891էն ի վեր կը վարէ։ Անոր պիտի յաջորդէ Բրուսիոյ արքայական զօրախումբին հրամանատար զօրավար Ֆոն Պէք Բոլլաք։

ԹՐԱՆՍՎԱԼԻ ԳՈՐԾԵՐԸ.—Թրանսվալի կառավարութիւնը, զէնքերու և ռազմամթերքներու գրաման խնդրին համար, Լուրէնսօ-Մարքէզի կառավարիչէն զեկոյց մը ստացեր է յայտարարող թէ Բորթուկալ պարտաւոր է բարեկամական և խաղաղ յարաբերութիւններ ունենալ բոլոր ազգերուն հետ որոնց մէջ է նաեւ Թրանսվալ։ «Անգլիոյ կառավարութիւնը, կը յարէ զեկոյցը, Բորթուկալի կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեց սա իրողութեան վրայ թէ մեծաքանակ զէնք ու ռազմամթերք վերջերս Տէլկոայի նաւահանգիստը տարուած են Թրանսվալի համար և թէ ընդունելի պատճառ մը չի կայ որ անոնց ներածութիւնը արգելացնէ. հետեւաբար Բորթուկալի կառավարութիւնը անհրաժեշտ դատեց կարգ մը զգուշական միջոցներ ձեռք առնել ապահովցնելու համար գործադրութիւնը Զ. յոդուածին այն դաշնադրութեան որ կնքուած է Թրանսվալի ու Բորթուկալի միջև։ Բորթուկալի կառավարութիւնը, սակայն, աներկբայ է թէ գործը վերջնապէս գոհացուցիչ կարգադրութիւն մը պիտի ստանայ։»

Թրանսվալի կառավարութիւնը շատ տարտամ կը նկատէ այդ զեկոյցը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Երեսփ. Ժողովին ատենապետէն քանի մը երեսփոխաններ պահանջած էին որ Երեսփ. Ժողով գումարուի։ Ատենապետ Պ. Տէշանէլ պատասխաներ է անոնց թէ օրէնքին տրամադրութեան համաձայն Ժողովը այն ատեն կը գումարուի երբ երեսփոխաններուն մեծամասնութիւնը պահանջէ։

ԺԱՆՏԱՒՈՏԸ.— Հռոմէն կը հեռագրեն թանի թէ Նաբոլիի մէջ ժանտախտէ երեք կամ չորս մահեր պատահեր են։

—Հինգշաբթի օրը Օբորթոյի մէջ ժանտախտէ երկու դէպքեր պատահեր են։ Երկաթուղիի կառախումբերուն մեկնումը ընդհատուած է։ Երիւշաբթի օրն ալ երեք նոր դէպք ու երկու մահեր պատահած էին։ Օբորթոյի մէջ Ժողովուրդը զայրոյթ յայտներ է տեղւոյն թաղապետական բժիշկին դէմ որ առաջին անգամ հաստատած էր ժանտախտին գոյութիւնը։ Այդ դէպքը առաջ եկած է նոյն բժիշկին և իր պաշտօնակիցներէն մէկուն միջև ծագած վէճէ մը, ժանտախտին առթիւ։ Ոստիկանութիւնը շուտով վերահաստատեր է հանդարտութիւնը։ Այդ բժիշկը յիսունի չափ սպառնական նամակներ ստացեր է։ Տոքթորը կ'ըսէ թէ յուլիս 12ին (Ն. Տ.) ծանուցած էր կառավարութեան որ այուցաւոր ժանտախտ վարակեալներ կը դարմանէ։

—Լոնտոնի և Համբուրկի մէջ առանց քարանթինայի կ'ընդունուին եղեր Օբորթոյի ժամանումները։

—Թանձերի մէջ ժանտախտ երեւան եկած ըլլալու լուրը պաշտօնապէս կը հերքուի։

—Հենկ-Քոնկի կառավարիչը հեռագրեր է Անգլիոյ գաղթական նախարարութեան, թէ անցեալ շաբթու ժանտախտէ 24 դէպք ու 23 մահ պատահեր են։ Դէպքերը թէև շատ չեն, սակայն մահերուն թիւը կ'աւելնայ։

ՖՐԱՆՍԱՅԱՆ ԳՈՐԾԵՐ. — Մարդ մը նամակներու ծրար մը նետած ըլլալով Հակահրէական Դաշնակցութեան շէնքին պատուհանէն, ձերբակալուեցաւ։ Պ. Կլուէն թշնամանքի խօսքեր ըրաւ։ Երկու անգամ բէվոլվէր պարպեց, բայց զնդակները վնասեցան։

—Պ. Կլուէի նկատմամբ քննութիւն պիտի կատարուի՝ մայրաքաղաքութիւն փորձած ըլլալուն համար։ Հաստատուած է թէ զնդակով բէվոլվէր պարպած է։

—Շապալով փողոցի շէնքին վրայ միշտ սեւ դրօշ պարզուած է։ Կ'ըսուի թէ պաշարուածներէն մէկը հոգեվարք է։

—Ոստիկանութեան որոշմամբ, դատ պիտի բացուի այն ամէն լրագիրներուն դէմ որոնք վերջերս իրենց ընթերցողները ծայրայեղութեան գրգռեցին։

ԵՐԷԿ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՏՐԷՖԷՖԻՈՍԻ ԴԱՏԸ

ՌԷՆ, 26 օգոստոս.—Նիստը բացուելուն Պ. Պէրթիլեօն շարունակեց իր երկուսան ընդհատուած վկայութիւնը։ Պ. Պէրթիլեօն եզրակացուց երդմամբ թէ պոռտրոն Տրէյֆիւսի գործն է։ Ամբաստանեալը անզգած մնաց։

Տրէյֆիւսի հարցուեցաւ թէ ինչո՞ւ համար 1894ի դատավարութեան միջոցին «թշուառական» անուանած էր Պ. Պէքիլեոնը։ Պատասխանեց թէ՝ այդ բառը գրծածած էր սա պատճառաւ որ դատավարութեան միջոցին Պ. Պէրթիլեօն շարունակ «յանցաւոր» կոչած էր զինքը։ «Ինչ որ բացարձակապէս վստահ եմ, յարեց, սա է թէ Պոտրոյին հեղինակը ես չեմ։» (Բուռն յուզում)։

Պահ մը դադարէ ետքը, կանչուեցաւ հարիւրապետ Վալէրիօ որ բացարձակապէս համակարծիք գտնուեցաւ Պ. Պէրթիլեօնի։ «Տրէյֆիւս միայն կրնար Պոտրոյին հեղինակն ըլլալ, ըսաւ։ Խմէէրհազի չի կրնար ըսել թէ Պոտրոն իր գիրն է։» Տրէյֆիւս պատասխանեց. «Ինքնին կը հերքուի այն ենթադրութիւնը թէ ես իմ գիրս կեղծած ըլլամ, որովհետեւ այդ մէծոտը բնաւ չփորձեցի։» Պ. Պէրթիլեօնի ցուցած բոլոր միջոցները կեղծ են։ (Յուզում)

Յետոյ ներս մտաւ հարիւրապետ Ֆրէյֆէյէր, 1894ի Զինուորական Ատենին անդամներէն մէկը, որ ըսաւ թէ նոյն Ատենին անդամներուն մատուցուած գաղտնի թղթածրարին մէջ չորս թուղթ կար. որոնց մէջ էր Բանիցարտիի նոյեմբեր 2ի հեռագրին սխալ թարգմանութիւնը։ (Յուզում և աղմուկ)

Ընդհանուր յուզման մէջ խօսք ուզեցին զօրավար Մէռսիէ և 1894ի Զինուորական ատենի նախագահ գնդապետ Մօրէլ։ Այս վերջինը բացատրութիւն տուաւ օգոստոս 24ի նիստին ըսած խօսքին մասին։ «Միակ թուղթ մը կարդացի, ըսաւ, 1894ի դատին ատենը, որմէ յետոյ թղթածրարը գիւանադպրին տուի, ըսելով թէ յոգնած եմ։» Մեծ շշուկ մը տարածուեցաւ սրահին մէջ։ Գնդապետ Մօրէլ շատ յուզուած էր։ Հարիւրապետ Ֆրէյֆէյէր ակնարկեց անոր նայեցաւ և յայտարարեց թէ գնդապետը գաղտնի թուղթերը ուներ ձեռքը և անոնց իւրաքանչիւրին վրայ կարդիքներ յայտնած է։ (Բուռն յուզում)։ Գնդապետ Մօրէլ յայտարարեց թէ ազդեցութիւն չէ բանեցուցած իր նախագահած Ատենին անդամներուն վրայ։ «Եթէ ես դատաւոր ըլլայի, և նախագահը ինծի ընէր այն բանը ինչ որ Ֆրէյֆէյէր հարիւրապետը ինծի ըրաւ, իր պարտականութիւնը կը յիշեցնէր այդ նախագահին և հինգ տարի չէի սպասեր։»

Բուռն վիճաբանութիւն ծագեցաւ զօրավար Մէռսիէի և հարիւրապետ Ֆրէյֆէյէրի միջև։ «Հարիւրապետը բացարձակ սուտ կը խօսի» գոչեց զօրավար Մէռսիէ։ (Բողոքներ)։ Զօրավարը յայտարարեց թէ 1894 նոյեմբեր 2ի հեռագիրը չը հաղորդուեցաւ 1894ի Զինուորական Ատենին։ Ֆրէյֆէյէր պնդեց թէ կարդացած է հեռագիրը։ Յաջորդ վիճաբանութիւնը, գրծածրի ժամանակ, հերքեց Պ. Պէրթիլեօնի պարզած դրութիւնը։ Նիստը փակուեցաւ. յաջորդ նիստը երկուշաբթի (այսօր) կը գումարուի։

—Տրէյֆիւսի փաստաբաններուն կողմէ կոչուած վկաներուն մէջ կը գտնուին Պ. Պ. Ֆրէյսինէ, Պրիսօն (նախկին նախարարապետ), ևն։

ՕՏԵԱՆ, 27 օգոստոս.—Ժանտախտ ծագեցաւ Աբուսկիւրայի մէջ (Ասդրախանի նահանգ), երկաթուղոյ գիծէն քանի մը քիլոմէթր անդին։ Քանի մը օրուան մէջ 40 դէպք պատահեցան, որոնց 20ը մահացուցին։

ՊԷՐԼԻՆ.— Բրուսիոյ Խորհրդարանի փակման ճառին մէջ, Վիլհէլմ կայսրը պիտի խօսի ջրանցքներու խնդրին վրայ։

ԲԱՐԻԶ.—Զարին և Գերման կայսեր միջև Պէրսմբրոգի մէջ տեսակցութիւն մը տեղի ունենալու լուրը կը հերքուի։

Հեռագիր

ԱՃԵՍ ՕՐՈՒԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 27 օգոստոս.—Աժանս Նասիոնալ ստոյգ աղբիւրէ առնելով կը ծանուցանէ թէ տասնըչորս հոգի միայն փակուած են կէրէնի հետ, որոնց չորսը հիւանդ են։ Օրը հանդարտ անցաւ։ ոեւէ դէպք չպատահեցաւ։

—Ոստիկանութիւնը քննութիւն կը կատարէ Էնիրանզիժանի, Սուառի, Լաբարդիի և Ժուռնալ լրագիրներուն դէմ, ժողովուրդը հանրագիրներու գրգռած ըլլալուն համար։

—Նոյն քննութիւն կը կատարուի Եկեղ. լրագրի դէմ՝ Տրէյֆիւսի գաղտնի պարութայէն «Սա սրիկա Տ...ը թուղթը հրատարակած և Տ գիրը ամբողջ Տրէյֆիւսի անուան վերագրելով զայն խարդախած ըլլալուն համար։ Դատը շուտով պիտի կատարուի, որովհետեւ օրինական ժամանցումը սեպտեմբեր 15ին կ'աւարտի։

—Ներքին գործոց նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ պատերազմական նախարարութեան մէջ լրտեսներու տեղեկութեանց դիւանը ստիկանութեան պաշտօնատունը պիտի փոխադրուի։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգային Պատրիարքարանի

Յառաջիկայ հինգշաբթի օր, 19 ամսոյս, Օգոստափառ Սուլթանին Գահակալութեան տարեդարձն լինելով, նոյն օրն հանդիսաւոր բարեմաղթութիւնք տեղի պիտի ունենան Մայր եկեղեցւոյ մէջ, վասն արեւշատութեան և թանկագին կենաց Նորին Կայսերական Վեհափառութեան։

Ուստի, կը հրաւիրուին մայրաքաղաքիս մէջ գտնուող Սրբազան եպիսկոպոսունք, Ս. եկեղեցեաց քաղաքէն, վարդապետք, աւագերիցունք և քահանայք, ազգային ատենականաւորք և ընդհանուր ու վարչական ժողովոց և Տեսուչ ու Թաղական Խորհրդոց և Հոգաբարձութեանց անդամք, նոյն օրն, առաւօտեան ժամ 3ին ներկայ գտնուիլ Պատրիարքարանս, իբրեւ հրաւիրագիր նկատելով ներկայ յայտարարութիւնն։

(Կնիք Ազգային Պատրիարքարանի)

Ս. Պատրիարք Հայրը երկ առաւօտ Պատարագ մատոյց Մայր եկեղեցւոյ մէջ որուն տօնախմբութիւնն էր և դեղեցիկ քարոզ մը խօսեցաւ օրուան տօնին վրայ։ Յետոյ, հանդիսաւորապէս կատարեց խաղողի օրհնութեան արարողութիւնը։ Եկեղեցին լեցուած էր երկսեռ ժողովրդեան խուռն բազմութեամբ։ Ժամերգութեանց աւարտումէն ետքը, Ն. Ամենապատուութիւնը առաջնորդուեցաւ Պատրիարքարան ուր՝ Մայր եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդին կողմէ սեղան մը տրուեցաւ։ Ս. Պատրիարք Հայրը, որ առաւօտուն կանուխ ստացած էր Ս. Խաչի Թաղ. Խորհուրդին նամակը որ կը ծանուցանէր Ալեքսիէեան Սրբազանին մահը, Պատրիարքարանի մէջ մինչեւ իրիկուն զբաղեցաւ հրաւիրագիրներ ուղղելով մայրաքաղաքիս բարձրաստիճան եկեղեցականներուն՝ ներկայ գտնուելու օծման և յուղարկաւորութեան հանդէսին, և իրիկունը՝ Բերա, իր բնակարանը գնաց։

—Իրերուն մեր թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ մեզ օգոստոս 7 թուականով.

«Յուլիս 31ին, Նահանգիս կուսակալ Ըֆուվի փաշա, իր օգնականին՝ Իպրահիմ Սուսա պէյի, վերաքննիչ ատենի նախագահ էֆ.ին և առողջապահական քննիչ Պ. Կրօսմանի ընկերակցութեամբ, Սանասարեան վարժարանի Սրտաձրի ամարանոցը երթալով օր մը մնացած է, ուր, վարժարանին տեսչութեան կողմէ, մեծարանօք հիւրասիրուելէ յետոյ, Ն. Վսեմութիւնը, իր հետեւորդներուն հետ, դոհունակութիւն և շնորհակալիք յայտնելով քաղաքս վերադարձած է։

«Նոյնպէս յուլիս 23ին քաղաքիս կայս. զօրաբաժին հրամանատար Մէհմէտ Ալի փաշա, հանդերձ իր հետեւորդներով, նոյն ամարանոցը այցելած և մեծարանօք ընդունուած է. ապա, վարժարանին պաշտօնէութեան և գերման հնախոյզ Տոքթ. Լէհմանի հետ Խաչափայտ գացած է, ուր հիանալի լճակի մը եզերքը, քանի մը ժամեր անցուցած։ Տոքթ. Լէհման Խաչափանք եւս այցելելէ և հայ բոչաներու կեանքով բաւական հետաքրքրուելէ յետոյ, դէպի Թիֆլիզ ուղեւորեցաւ։»

—Տ. Գրիգորիս Սրբազանի մահուան տխուր պարագային առթիւ, մեր այսօրուան Բ. էջին մէջ հրատարակած ենք Արեւի Շաբաթական Նօթերը և ուրիշ յօդուածներ, Արեւելքի առաջին երեսը ամբողջովին նուիրելով հանգուցեալ Սրբազանին վերջին ժամերուն, մահուան պարագաներուն նկարագրութեանը ու կենսագրութեանը ինչպէս նաեւ երկկ Իւսկիւտարի մէջ կատարուած արարողութեան։ Օսման և յուղարկաւորութեան (որոնք կը կատարուին այսօր) վերաբերեալ վերջին լուրերն ալ նոյն էջին մէջ։

—Ինչպէս Տ. Բարգէն վարդապետ Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ, Դանիէլեան Տ. Ներսէս վարդապետ ալ Ս. Կարապետ եկեղեցիին մէջ, պատարագի միջոցին, յուզուած շեշտերով ժողովուրդին ծանոյց երեկ առաւօտ Ալեքսիէեան Սրբազանին մահը որուն նուիրեց իր քարոզը, առանց այլեւս խօսելու օրուան տօնին վրայ։ Դանիէլեան վարդապետ անձնապէս ակար ըլլալով, չի կրցաւ ներկայ գտնուիլ տան կարգին և Սրբազան հանգուցեալին մարմնին փոխադրութեան արարողութիւններուն։

—Հայ Հռոմէականաց երեւելիներէն Պետրոս էֆ. Գույմէեան, անդամ Պետական Խորհրդի քաղաքային ճիւղին, մեռաւ երէկ։ Հանգուցեալը երկար տարիներ վարած էր հանքաց և անտառաց տեսչի պաշտօնը։

Ընդհին չուրքեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ. — Պիթլիս նահանգին կիսնգ գաւառին կառավարիչ անուանուեցաւ Էտրէմիտի գայմագամ Լութֆի պէյ։ Սըղերդ գաւառին կառավարիչ անուանուեցաւ Սըվազի նահանգին Մէքթուպճի Մուսա Բէգզիմ պէյ։

—Լարիսայի օսմ. հիւպատոս անուանուեցաւ Սրէյեայի օսմ. հիւպատոս Սիւատ պէյ, որուն յաջորդեց Լարիսայի օսմ. հիւպատոս Զիւհա պէյ։

—Հալէպի նահանգին Այնթապ գաւառակին նախկին անուանուեցաւ Մուսուլի նախորդ Նախկ Ահմէտ Հիլմի էֆ.։

—Բուսկի Պէյլէրպէյլիի ատենական տրուեցաւ Պրուսայի նահանգին Իտարէի ժողովին անդամ Հաճի Ալի փաշայի։ Սալիսէի ատենական՝ Խիզանի գայմագամ Ֆուատ պէյի։

—Ա. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Հալէպի և Ատանայի արտասովոր հրամանատարի փոխանորդ Ալի Մուհսին փաշայի և արտաքին գործոց նախարարութեան մասնաւոր դիւանին տեսուչ Նուսուրի պէյի։ Բ. կարգի Մէճիտիէ՝ Սէլանիկի Ալլաթինի եղբայրներէն Պ. Է. տուաբի։ Գ. կարգի Օսմանիէ՝ Հանրային Պարտքի Վարչութեան Սըվազի տեսուչ Մէհմէտ Շեմսէտտին պէյի։ Գ. կարգի Մէճիտիէ՝ Սէլանիկի պանքային տնօրէն Պ. Սլիբրէտ Միզրահիի։

ԹՈՒՐԲԻՍ ԵՒ ՍԵՒ ԼԵՌ. — Թուրք լրագիրներու երկուան թիւին մէջ հետեւեալ պաշտօնական Զեկոյցը հրատարակած է.

«Սեւ Լերան Բարձ. իշխանը որ օսմ. կայս. կառավարութեան և Սեւ Լերան իշխանապետութեան միջև տիրող բարւոք յարաբերութեանց յարատեւելուն անկեղծ մտադրութիւնը՝ մանաւանդ 1299 տարուան օգոստոսին արդեամբ հաստատած է օսմ. կառավարութեան մայրաքաղաքը այցելելով, այս անգամ ալ վեհ. Սուլթանին նկատմամբ յարգանքի զգացումին և օսմ. կառավարութեան հետ ունեցած բարւոք յարաբերութեանց բերմամբ վճռած յայտնած է Կ. Պոլիս գալու։ Ուստի կայս. Իրատէ մը հրամայած է Ն. Բարձրութեան ուղեւորութիւնը յատկացնել Իզմիր կայս. շոգենաւը, որ Պար հասած է։»

—Իմիրլիի ծովեղերեայ ապարանքը, ուր Սեւ Լերան իշխանը ու իշխանուհին պիտի իջեւանին, նորէն կահաւորուած և շէնքին արտաքին մասը բաց կանչ ու սպիտակ ներկուած է։

—Նիքոլա իշխանը ու Միլիցա իշխանուհին վաղը կամշորեքշաբթի մայրաքաղաքս պիտի ժամանեն։

—Շէքիրնէէն ուրբաթ օրուան թուականով կը հեռագրեն թէ Սեւ Լերան իշխանը ու իշխանուհին և իրենց որդին Միրքօ իշխանը նոյն օրը Անթիվարէն ճամբայ ելեր են դէպ ի Կ. Պոլիս։

—Իզատ այս առթիւ յիշելով Սեւ Լերան իշխանին 1299ին Կ. Պոլիս կատարած ուղեւորութիւնը, կ'ըսէ թէ այդ այցելութեան հետեւանքով օսմ. կառավարութեան և Իշխանապետութեան բարեկամական յարաբերութիւնները աւելի ամուր հիմերու վրայ հաստատուեցան, երկու կողմի դիւանագիտական գործառնութիւնները աւելի կանոնաւորուեցան և մինչեւ այն ատեն անոլորակաս եղած ցաւալի դէպքերու փոխարէն, որոնց պատճառով օսմ. կառավարութիւնը պարտաւոր էր այդ տեղը բազմաթիւ զինուոր պահել, սահմանագուտին վրայ կատարեալ ապահովութիւն ու անդորրութիւն տիրեց։ Սեւ Լեռնցիներուն երբեմնակի անհաճոյ արարքները բոլորովին վերջ գտան և երկու կողմերուն միջև կատարեալ բարեկամութիւն տիրեց։ Իզատ ընական կը գտնէ թէ Սեւ Լերան իշխանին այս երկրորդ այցելութիւնը աւելի պիտի ամրապնդէ այդ բարւոք յարաբերութիւնները։

ԿՈՅՍ. ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ.—Այն ունկընդրութեան պահուն զոր Վեհ. Սուլթանը ուրբաթ օրը շնորհեց, Անգլիոյ դեսպանը Ն. Վեհափառութեան ներկայացուց Լորտ Բէքսին, որդի Նորթքմպերլենդի դուքսին։

ԲԱՆՏԱՐԵԱՎԼՆԵՐ.— Ոստիկանութեան Դուռը երէկ գատական նախարարութեան ղրկեց ցուցակը այն բանտարկեալներուն որոնք իրենց պատժին երկու երրորդ մասը աւարտած են և Վեհ. Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձին առթիւ ազատ պիտի արձակուին։ Այդ բանտարկեալները 61 հոգի են, որոնց մէկը կին։ Ցուցակը կայս. պալատ պիտի մատուցուի։ Այս որոշումը գաւառներուն մէջ ալ պիտի գործադրուի։

ՆԵՐԲԻՆ գործոց նախարար Մէհմուտ փաշա երէկ ալ չկրցաւ ներկայ գտնուիլ նախարարաց Խորհուրդի նիստին, սակայն Ն. Վսեմութիւնը՝ եղած դարմաններուն շնորհիւ սկսած է ապաքինիլ և այսօր վաղը պիտի կրնայ պաշտօնատեղին յաճախել։

ՍՐԲ ԱՆԹՈՒՆ ՍԱՆՏԻՍԸՆԻ կինը Էյտի Սանտիսը ուրբաթ օրը ներկայ գտնուեցաւ Սէլամլըքի արարողութեան և արժանացաւ կայս. մեծարանաց։ Վեհ. Սուլթանը իմանալով Սրբ Անթոն Սանտիսընի հիւանդութիւնը, հրամայեց որ Տոքթ. Ճէմիլ փաշա ու Գամալուդդին դարմանեն զայն։

ԹՈՒՐԲԻՆԵ ԵԼԵՒՄՈՒՏԲԸ.— Սպանսարսին Կ. Պոլսոյ թղթակիցը հեռագրած է իր լրագրին թէ, կ'ըսէ Իզատ, օսմ. կառավարութեան եւմսական վարկը օր ալ կը բարձրանայ և Եւրոպայի մէջ մեծ վստահութիւն կը ներշնչէ. թէ Եւրոպայի սեղանաւորներուն մէջ այդ գաղափարը կ'ընդհանրանայ և Թուրքիոյ եւմսական վարկին շահած վստահութեան մէկ ապացոյցն է այն պարագան թէ օսմ. երկիրներու մէջ զանազան մենաշնորհներ խնդրողներու թիւը հետզհետէ աւելնալու վրայ է։

ՅՈՒՆԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ.—Գարաֆէրիէի մետրաբոլիտը ուրբաթ օրը կայս. պալատ երթալով տեսակցեցաւ Ս. քարտուղար Թահսին պէյի հետ։

—Թէնէրի Պատրիարքարանին փոխանորդը շաբաթ օրը շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ պուլկարական գործակատար Պ. Կէշովի։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դեսպանը և Մաուչլ Ֆոն Պիպերշայն Պառոնուհին շաբաթ օրը մայրաքաղաքս ժամանեցին Արեւելեան ճեպընթացով։ Դեսպանատան բոլոր պաշտօնեաները, Խարիճիի արարողապետ Իսլրահիմ պէյ, կայս. Թիկնապահ Ֆէրիտ փաշա և արտաքին գործոց նախարարութեան թարգման Սաատէտտին պէյ Սիրքէճիի կայարանը երթալով բարի գալուստ մաղթեցին դեսպանին ու դեսպանուհիին որոնք ուղղակի Թարապիայի ամարանոցը գացին։

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴ.—Թիւրքան փաշա արտաքին գործոց նախարարին յանձնեց Լա Հէյի խաղաղութեան Դեսպանախորհուրդին պայմանագրութիւնները և զանազան գրութիւնները։

ՔԱՐԱՓՆԵՐԸ. — Առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան և քարափներու Ընկերութեան մէջեւ բանակցութիւններ կը կատարուին բարեփոխեալ նոր տակացոյցին գործադրութեան ժամանակը որոշելու համար։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ռուսական դեսպանատան առեւտրական կցորդ կարգուած է Ռուսիոյ եւմսական նախարարութեան պաշտօնեաներէն Պ. Բաչնով։

ՎԱՆԱՅ կեդրոնին տասանորդի աուրքը այս տարի անցեալ տարիէն երկու հարիւր հազար ղրուշ աւելիով վարձակալութեան տրուեցաւ։

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻ Նահանգին առաջին հարցաքննիչ-դատաւոր կարգուեցաւ Հէյքեաարիի հարցաքննիչ-դատաւոր Մէհմէտ Թէվֆիկ պէյ։

ԺԱՆՏԱՒՈՏ.—Ուրբաթ օրը Ադրիանդրիոյ մէջ ժանտախտէ մէկ դէպք պատահեցաւ։

—Անգլիոյ լրագիրները կ'ըսեն թէ Լոնտոնի Միտլսէքս հիւանդանոցին մէջ բուն իսկ ժանտախտէ վարակեալ մը կը դարմանուի, սակայն հիւանդանոցին ըրած զգուշութիւնը կը յայտարարէ թէ ժանտախտ չէ։

ՄԱՐՍԱՅԻՆ վերատեսուչ Նազիֆ փաշա որ հիւանդ էր, ապաքինած ըլլալով շաբաթ օրը սկսաւ իր պաշտօնատեղին յաճախել։

ԽՍՐԷՅՏՏԻՆ պէյ, Մեծ Եպարքոսին թարգմանը, որ Փարիզեցի գացած էր, առէջի օրը մայրաքաղաքս դարձաւ։

ԿԱՅԱՅԻ օսմ. հիւպատոս Աղարեան էֆ. որ մայրաքաղաքս կը գտնուէր արձակուրդով, շաբաթ օրը իր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ դեսպան Միրզա Մահմուտ Խան մտերս արձակուրդով և Պաթումի ճամբով Թէհրան պիտի ուղեւորի։ Դեսպանը իր հետ պիտի տանի Սերպիոյ թագաւորին կողմէ Շահին նուիրուած պատուանշանը։ Մահմուտ Խանի բացակայութեանը միջոցին գործակատարի պաշտօն պիտի վարէ դեսպանատան խորհրդականը։

ԵՐԷԿ ԳԻՇԵՐՈՒՆ ՀՐԴԵՀԸ.— Երէկ գիշեր ժամ 4ին Ղալաթիա, Ֆէրմէնէճիլէր ճատտէսի, գինետան մը վերի յարկը գտնուած սենեակէ մը հրդեհ ծագելով չորս կողմը տարածուեցաւ և ինքը խանութներ այրեցան։ Կ'ըսուի թէ գինետունը ապահովագրուած էր։ Գինետան տէրն է Սարգիսանս և վարձակալը Եորկի։ Հրդեհին վայրը վուրեցած էին ոստիկանութեան նախարարը, Բերայի կառավարիչը և ուրիշ պաշտօնաներ, որոնք ամէն ջանք ըրին հրդեհին ընթացքը կասեցնել տալու համար։

ԷՅԻՐՆԷ ԳԱԲՈՒԻ մէջ ուրբաթ գիշեր պատահած հրդեհէն քսան տուն այրեցան և երկու տուն ալ վար առնուեցան։ Այրած տուներու 16ը յոյներու կը վերաբերին և 13ը՝ հայերու։ Հրդեհը առաջ եկած էր հիւանդ կնոջ մը կողմէ քարիւղի լամպարը շրջելէն։

ՍՐՍԱՇ ԹԱՇՃԵԱՆԻ սպանութեան դատը շաբաթ օրը երկրորդ անգամ ըլլալով տեսնուեցաւ Եղեռնադատ ատեանին առջև։ Ամբաստանեալներէն Գէորգի ու Գեղամի ներկայացուցած վկաները լսուեցան, սակայն միւս ամբաստանեալներէն Հիւսէյնի ներկայացուցած վկաները լսելու համար դատը ուրիշ օրուան յետաձգուեցաւ։

ՇՈՒՇԵՆԱՒԻ ԱՐԿԱՍ.—Բաքէ ընկերութեան Գարամանի շոգենաւը, որ ուրբաթ Իրիկուն Պոլսոյ նաւահանգիստն Պաթում ուղեւորած էր, Սև ծովի մէջ մեքենայի խանդարում ունենալով կեցաւ։ Ասկէ զրկուած նաւամիջոցներ շաբաթ օրը Պոլսոյ նաւահանգիստը բերին արկածեալ շոգենաւը։

ՍԿԻՒՏՍԻՐԻ Սէլամսիզ թաղին մէջ անցեալները քանի մը հոգի գիշեր ատեն Հաճի Մրքայել անուն մարդու մը տունը մտնելով զայն վիրաւորած ու բռնութեամբ յափշտակած էին անոր ունեցած 80 օսմանեան, 5 ֆրանսական, 15 անգլիական ոսկիները, 5 քէսմէից և 300 դրուշի մէկիմէկ դրամը։ Արդ, Սապահ կը պատմէ թէ ոստիկանութիւնը յետ քննութեան ձերբակալեր է խահուէէնի Համբարձումի, Մանուկ ու Անդրէաս անուն անձերը որոնց մարմիններուն վրայ ճմլուածքներ ու թեթև վերքեր տեսնուեր են։

ՆԱԻԱՐՇԱՒԻՆ ընդարձակ նկարագրութիւնը վաղուան յետաձգելու հարկադրուեցանք, այսօրուան թերթին բացառիկ պարունակութեանը պատճառաւ։

Տ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՍԱՆԱՊՈՅԺ
396, Մեծ փողոց Բերա, 396
Տեսնել 4րդ երեսը

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱՏԱՐԱՔԶԱՐ

Յառաջիկայ տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպտ. 7ին (Ն. Տ.), Ե. առաւօտ։ Վարժարանը ատենական մը ալ կատարելագործելու համար հարկ տեսնուած է գլխաւորութիւններու տարեթուակը 10 օսմ. ոսկիէն բարձրացնել 12ի, զոր պէտք է հատուցանել երկու մասնաւմարով. 6 ոսկի Սեպտ.ի սկիզբը և 6 ոսկի Փետր.ի սկիզբը։ Դաշնակի համար 3 և երգեհոնի համար 1 ու կէս ոսկիի յաւելուածական գումար մը կը պահանջուի։ Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ Տնօրէնութիւն Հայուհեաց վարժարանի, Ատարաքզար։ 383 9—10

ՀԱՅ ՊԱՏԿԵՐԱՀԱՆ
ՆԵՐՍԷՍ ԷՖԷՆՏԻ ՄԻՒՀԷՆՏԻՍԵԱՆ

Կ. Պոլիս իտալացի հռչակաւոր պատկերահանի մը աշակերտելէ եւ արուեստին մէջ յառաջադիմելէ յետոյ տասն երեք տարիներէ ի վեր սոյն գեղարուեստով կը զբաղէր թէ՛ մայրաքաղաքիս մէջ եւ թէ այլուր։ Միւհէնտիսեան էֆ.ի յանձնորդը եւ իր նկարած պատկերները տեսնող անձերը անոր վրայինին նրբութենէն եւ պատկերներուն նշդութենէն շատ գոհ մնացած են։

Ցիշեալ պատկերահանը՝ որ հայ նկարչաց մէջ կարեւոր դիրք մը զբաւած է, ո՛չ միայն ընական դիմագծութեամբ կը զբաղի, այլ եւ ամէն տ

ՊԱՏՊՂ ՀԱՌՈՒՅԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մեկնուիլիւ նոր Կսակարանի, երեք հատոր, երես 2221, գին 60 դահ.։

Բառարան Սբ. Գրոց, երես 635, 20 դահ.։

Թիթ Լիվիոս, (Հայ. և հայատառ Թրք.) երես 223, 4 դահ.։

Բրիսոնեական Նկարագիր (Հայ. և հայատառ և յունատառ Թրք.) երես 283, 6 դահ.։

Բնական Աշխարհագրութիւն (Հայ. և հայատառ Թրք.) մեծադիր և պատկերազարդ, երես 120, 20 դահ.։

Կենդանաբանութիւն (Հայ. և հայատառ Թրք.) երկհատոր, 5 դահ.։

Բնական Առուռնդաբանութիւն (Հայ. հայատառ և յունատառ Թրք.), երես 196, 3½ դահ.։

Բհտիառզի բառգիրք (Թուրքերէնէ Անգլ.), երես 2224. 270 դահ.։

Բհտիառզի բառգիրք (Անգլիերէնէ Թրք.), երես 827, 100 դահ.։

Կը ծախուին Պայպլ-Հառուի գրատան մէջ Ֆինճանճլար Եօղուշու, Պոլիս։ 173

Ի՞ՆՉ ԿԵՐՑՆԵՄ ՏՂԵԿԻՍ

Տղաք երբ հինգ վեց տարու էլլան, մայրերը անոնց լաւ սնունդարար ուտելիք մը գտնելու հետամուտ կ'ըլլան, ինչ որ չատ բնական է, ըստ որում, մայրական կաթը որչափ ալ առատ ու զօրաւոր ըլլայ, այլեւս անբաւական կը դառնայ տղային ուժովցնելու, երբ վեց տարու ըլլան անոնք։ Բարիզի ամէնէն հռչակուած բժիշկը Տքթ. Ֆալիէռ, նկատողութեան առնելով այս կարեւոր խնդիրը, երկար փորձերէ ու զննութիւններէ վերջ, յաջողած է հնարել տղոց համար առաջին կարգի սնունդ մը, ԹՕՍՏԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌԻ տնուամբ, որ Բարիզի, Լոնտոնի և Վիէննայի Բժշկական Համալսարաններէն գը-նահատուելով, բոլոր քաղաքակիրթ աշխարհին մէջ ընդհանրացած է։ ԹՕՍՏԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌԻԸ չօքոլալի պէս խիստ ք-ղրահամ է և սիեւնոյն ժամանակ վերջին աստիճան սնունդարար ու կազդուրիչ. մայրական կաթին կրկին անգամը սնունդ կը պարունակէ, զոր ուտող տղաք կը սընանին, կ'ուժգնանան, կ'ամրանան, կը կոյտառնան, շուտով տղի կ'ելլեն և առանց հիւանդանալու ակռայ կը հանեն։

Հազարաւոր օրինակներ կ'ապացուցանեն որ Թուփթին Ֆալիէռով սնուցող արդաք, քաջողջ, ուժեղ, զօրաւոր և կոյտառ մարդիկ եղած են ապագային։

Ամէն հասակէ անձինք անհրաժեշտ է որ գործածեն այս սքանչելի սնունդը։ Մանաւանդ ծերեր, հեւանդութենէ ապաքինողներ, ծծմայրեր ու նիհարներ, որոնց վերջին աստիճանի ոյժ, սնունդ և կորով կուտայ։

ԹՕՍՏԱԹԻՆ ՖԱԼԻԷՌԻԸ կը ծախուի Կ. Պոլսոյ և գաւառներու մեծ դեղարաններուն ու դեղի մթերանոցներուն մէջ։

5—26

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿ.

Ամերիկեան Միջազգային Ընկ.ն
Կենաց վրայ ապահովագրութեան

Տնօրէնութիւն յետոյ

Բարիզ 1 և 3 Լը Բէլթիէ փողոց (Գուլվառ առէ գ'Ինդալիէնի անկիւնը)։ Ընկերութեան չէնքերն այժմ կը վերաշինուին, որով իր գրասենեակներն առժամաբար փոխադրուած են Նոդռ-Տամ առէ Վիքտուառ փողոց Թ. 42։

1898 Յունուար 1ին ամբողջովին իրականացած երաշխաւորութեան պատրաստ գումարն է Մէկ Միլիարտ Քառասուն Միլիոն Ֆր.։ Ապահովագրութիւն որ կը բռնի՝ 4,545,160,943 Ֆր.։ Ընկերութեան հիմնուելէն ի վեր՝ 1845՝ ապահովագրեալներու վճարուած՝ մէկ միլիառ 320 միլիոն։

1898ին հնչուն դրամով վճարելի չահերն են 14,400,000 Ֆր., 1897ին 1,424,000 Ֆր. աւելի։

ԼԱ ՆԻՒ ԵՈՐՔ ունի 300,000է աւելի անդամ, որոնք Ընկերութիւնը կը կազմեն, որոնց կրկնակի Ընկերութիւնն և որոց վերաբերեալ Ընկերութեան բոլոր չահերը։ Եթէ մասնակից էք, և կամ ապահովեալ չէք, խիստ չահեկան է ձեզի համար ճանչնալ Ընկերութեան մասնաւոր կարգադրութիւնները։ Օրինակի համար մանրամասն տեղեկութիւններ ուզեցէք երբեւ հասցեագրեր գործ ապահովագրութեան վրայ որ հարիւրին չորս երաշխաւորեալ տոկոս ունի. նոյնպէս տարեվերջներու եռ տարուելու մեւով ապահովագրութեան վրայ, ի դէպ մահու որոշեալ ժամանակամիջոցի մէջ։ Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններու համար դիմել առ.

Տնօրէնութիւն ի Թուրքիա
Ն. ՈՒ. ՀՈՒԹՕՎ եւ ԸՆԿ.
Գենիչ-Պատուիրակ
Ա. ՁՈՒՀՍՅԵԱՆ
Վայճօտա փողոց Վիքտաշլա խան Ղալաթիա

ՀԻՆ ԳԻՆԻ

երեսուն ութ տարուան, բժիշկներու կողմէ յանձնարարուած նոր ապաքինածներու և անարիւնութիւն ունեցողներու։ Դիմել Օրթագիւղ հանգուցեալ մուխթար Ցակոբ աղայի տունը։

ՔԻՆԱՐՏ CUNARD

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ

Ոչ-ոփոշ եղիս անդամ կը ծառայի Լիվրբուլ և Ամերիկա գիծ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ումբրիա	7718	Գանգիտ	4581
Եղրուրիա	7718	Սամարիա	3574
Մէրսիա	7391	Մարաթոն	2403
Ուրանիա	7268	Աղլաս	2393
Բաւանիա	5587	Սարակոսա	2166
Մէքֆարլէնիա	5547	Բարիզիա	2246
Գալլիա	4809	Բալմիրա	2144
Սիլիա	4557	Թրինիտատ	1899
Ալէքսօ	2443	Մորոգգօ	1855
Բէտար	1876	Գամբանիա	12350
Նէրպուրկ	1614	Լուբանիա	12960
Թանգանիա	4845		

Շերպուրի չոգենաւը, նաւապետ Բէնպինն, Լիվրբուլէն Պոլսոյ նաւահանգիստը կը սպասուի դէպի սեպտեմբեր 3 (Ն. Տ.)

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՋՈԼԻ գործակատար
Thomas C. Joly
Մէյմանէքլի խան, թիւ 6, 7, 8, Ղալաթիա, Բարձ Մուսթաֆա փողոց։ 571

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ավերիոլ, Գոլֆայի, Մէնէրվոնի և Սու-Մարի ճանապարհ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	
Բամսէա	3000	Թիպս	2500
Ազաիս	3000	Նէրթիս	2400
Թէյպը	3000	Ասարթս	2250
Քանորուս	3000	Բէրա	2250
Նարբա	3000	Տիֆիրս	2000
Սամանի	3000	Գասբրդ	1500
Գարքսէնս	2500	Գրէյտ	1500

Դիմել առ Ժ. Վ. ՎԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Ուիթոլ խան
ՃԷՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
568 31, Ճէյմս Սգրիդ Լիվրբուլ

ՖՐԵՏ. ԼԷՃԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ավերիոլ և Արիւնիկ ճանապարհ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Վիրգորիան	10500	Ֆլավիան	3500
Առմէնիան	10500	Եշիրշիրն	3500
Բէլգրիան	10500	Ազրժ.ան	3000
Լանքասդրիան	9000	Ալճէրիան	2500
Ֆիլատէլֆիա	9000	Արապիան	3500
Գօլոմպիան	8000	Ամէնիան	2500
Ջորճիան	8000	Անտալուզիան	2500
Հասդինիան	8000	Ալգասիրն	2500
Ֆիրմինիան	8000	Լէսպիան	2000
Ֆալէրնիան	3700	Մինեօ	900
Վալօնիան	3700	Ցորդոն	850
Ֆլամինիան	3700	Լիսպոն	800
Ֆասպիան	3500		

Ապրանքի տէրերէն կը խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Գաթիոյ մաքսատունն հանելու համար իրենց հրահանգը ղրկել շաբաթուն ժամա նաւուէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ. ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՈՆԴԷ
Մէհմէտ Ալի փաշա խան, թիւ 1
Ղալաթիա

Արտօնատէր ՁԱՐԵՀ ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

ՀԱՄԳՈՒՐԿ ԵՒ ՄԻԻՆԻԻԿ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ (ԸՆԿԵՐՈ ԹԻՒՆ) ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	ֆռանք	27,000,000
Պահեստի դրամ	»	52,002,500
Տարեկան հասոյթ	»	70,339,912

Ընկերութիւնս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրէն մթերանոցներ և բնակութիւններ և ասոնց մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագինով։ 572

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ
ԳԱՌԵԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս, Պահչէ—Գաբու, Անանիտիս խան. 20 21, 22

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852

Տ՞Ռ Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ—ԱՏԱՄՆԱԲՈՑԺՔ

396 ՄԵՆ ՓՈՂՈՑ ՐԻՐԻ 396

(Եանի գրիկորեան էջոյ յուլը, հին Զրաւոնեանց գլուխ)

Նաւարկագործեալ գործիքներու միջոցու ամենատատիկ ցաւած տեղատներն հի ոչոփ կը լեցնեն. ցաւալիմը և թանանած վերադառնալու պայմանաւ։

Նարահնար ներանկաւ, նուրբ, ճաշակաւոր, և գիմացկուն արհեստական ատամներ կը պատրաստեն, յատ և նման բնականի, գինի ինաստրանի քով գոյնի, խոսքերի, և ապա պատանդերի երաշխաւորեալ։

Բնկնի հիւանդութիւնը կատարեալապէս կը բուժուին ինչպէս նաեւ թքժ-ընցուցիչ դեղերու և ամենակատարեալագործեալ արքանիներու միջոցաւ, առանց ցաւի ատամահանութիւն։

Ե. Գ. Զմեռները կիրակի օրերն ալ, (գիւ- կ- ց) ինչպէս նաեւ ամեն օր, (գիւ- կ- գիւ) հեւանգ կընդունին թարգի գործատանին։

Գործարանիս կրնան դիմել իւրանց բնակարանն, թիւ 1 Խրլանի խան։

Պիտի սպասէք մեր գոյնին գեղեցկութիւնն ու թարմութիւնը գործածելով մասնաւոր բրնձափոշի

La
VELOUTINE
արտաքուստ գիմամարտ ժեռա.
CH^les FAY, Perfumista
PARIS, 9, Rue de la Paix, 9, PARIS

Լ'ԱՆՔՌԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԷՆԷՆ ՀԻՆ, ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ ԵՒ ՏԱՐԱԾՈՒԱԾ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երաշխաւորութեան գումար	1871էն մինչեւ 1897 վերջուած գումար
127 միլիոն.	239 միլիոն։

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Գ. Գ. Կոմս Էտմոն Զիչի, կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական, Նախագահ
» Իսաուլֆ Հսեսս, Փեր-Նախագահ.
» Ժոզէֆ Հսեսս, կայս. և Թագ. մասնաւոր խորհրդական.
» Գոլոմոն Նաթս, » » » » »
» Անթուան Բրոքէյ ա'Օսթէն.

Թէոտոր Բոնձէն
Ժան տը Վէնինկ-Ինկինհայն

Կառավարութեան Քօմիսէր
Գ. ԺԱՆ ՄԻԼԻՔ, կայս. և Թագ. նախարարական խորհրդական

Ընդհանուր գործակալ. ԼԻՈՆԷԼ ՊՕՆՏԻ
ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ. Բերա, Թիւնէլի հրապարակը, Սարաֆօղլուի տուն։
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ 176

COMP RUSSE
NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Գ. 17 29 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի։
Դ. 18 30 Բգմիր, Բիրէ, Աղեքսանդրիա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ (հաղորդակցելով Աղեքսանդրիա, Բորտ-Սաիտ, Նաֆա, Պէյրութ եւ Բիրոս)։
Եշ. 19 31 Օտէսա ժամը 10ին միջօրէէն առաջ։
Եշ. 19 31 Ինէպոլու, Սինոպ, Սամսոն, Օռնու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Ռիզէ եւ Պաթում ժամը 1ին յետ միջօրէի։
Ուր. 20 4 Օտէսա ժամը 4ին յետ միջօրէի։ 53

EMULSION SCOTT

ՍԿՕԹԻ ՕՇԱՐԱԿԸ

Գործարանին նշանը

Միակ միջոցն է որով կարելի ըլլայ խմել ձկան իւղ և իրօֆոսֆիթը։ Խիստ հաճելի է ճաշակելու և մարսողութեան կ'օգնէ։ Աշխարհի բոլոր բժիշկները ՍԿՕԹԻ ՕՇԱՐԱԿԸ կը յանձնարարեն բուժելու համար

ՀԻՒԾԱԽՏԸ, ԽՈՑԸ (սրրաճ),
ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆԸ, ԹԻՒՐՈՒՄԸ,
ՄԱՆԿԱՆՑ ՈՍԿՐԱԹԵՐՈՒԹԻՒՆԸ,
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԱՏՈՒԺՈՒԹԻՒՆԸ,
ԹՈՒԻ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, ՀԱՁԸ,
ՀԱՐԲՈՒԻԸ, ՆԻՀԱՐՈՒԹԻՒՆԸ,
և ՄԱՆԿԱՆՑ ՎՐԱՑ ՑԱՐՁԱԿՈՂ ԲՈԼՈՐ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ։

Կը ծախուին բոլոր դեղագործներուն և դեղավաճառներուն քով։

Գործատէրերք Թ. Կ. Գ. Լ., ՀԱՄՄԷՐ ԵՒ ՀԱՒՐԼ

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ

Ընդդէմ Հալի, Կ. Պոլսոյ և Օթիսայի

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանս	1069	Գօմս	1487	Գոզ	1011	Մալս	724	Ղազարիս	186
Ալէքսօ	3607	Գօնկս	2906	Կրօտոս	1695	Մարէնկս	2273	Մարֆս	1119
Անտէլս	1541	Գօրսս	895	Լիրս	775	Մարգէլլս	3709	Ծիրիս	1735
Արիսարդ	2877	Դիտս	4311	Լիտալկս	1581	Միքասս	3557	Միկիս	1193
Գասանս	1522	Ջամնս	987	Լինտու	3720	Միլս	1087	Պէրս	1200
Գորստիս	1234	Տուրս	2333	Լորանիս	3600	Մանդէպելլս	1735	Թասս	1358
Գրանս	1076	Տրաքս	1713	Հումպէր	596	Մուրիլլս	2419	Թ. Ուիլսն	1343
Գրիլս	841	Տիլամս	504	Բակս	2354	Նէրս	1083	Թարիս	3827
Գրիֆիս	4431	Իարս	2464	Բուտս	5540	Օհիս	4100	Ֆրէյս	1470
Դէյրս	1671	Իլտարատս	1520	Ցիլս	1080	Ունեաքիս	4036	Ֆրաքիս	487
Գալիքսս	1337	Իրանս	1431	Ֆիլս	1053	Օրլանս	1535	Ուլարիս	2439
Գամէս	1244	Ֆիտս	954	Ֆօլբինս	2307	Բալէրմս	1337	Վաարս	1914
Գազս	1094	Ֆինլանտ	1828	Ֆօսվս	1700	Բօլս	510	Զօլս	1239
Զիրակս	2729	Ֆլամինկս	869	Լէս	1083	Բիանգս	2229	Զօլթուրնս	2396
Միսէրս	1384	Ֆրանչիսքս	4532	Լէքանդս	2272	Բինանս	1663	Նէտս	1850
Գիս	2697	Կալիէնս	3060	Լիվերնս	1843	Բօլս	1613	Զէրս	1330
Գոլորատս	4235	Կիրանս	1243	Լօրէնս	3191	Բուէրս	1739		

Իպրս չոգենաւը, նաւապետ Ուտ, ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս հասած պարպած և Օտեսա ուղղեւորած է։

Բլայս չոգենաւը, նաւապետ Ճնսնը, ընդհանուր վաճառքով Հալէն մեկնած է ուղղակի Պոլիս գալու համար և ամսոյս 30ին հոս կ'սպասուի։

Բաորէլլս չոգենաւը, նաւապետ Կրէյամ, ընդհանուր վաճառքով կը բեռնաւորի և սպետ. 8ին պիտի մեկնի ուղղակի Պոլսոյ համար։

Դիմել առ. գործակալ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆԴ ՐԻԶՕ
Թ. 17—18, Գիւշէրեաց Միւրէթ խան, Ղալաթիա

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ 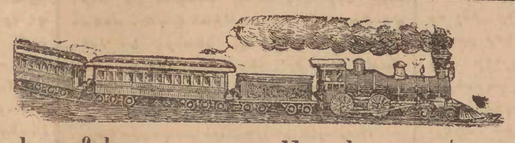 ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կառախումբերու 1899 Ապրիլ 10 |Ն.Տ.| շաբաթէն սկսեալ

ՀԱՅՏԱՐ ԲԱՇԱ ԷՍԿԻ—ՇԷՀԷՐԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ

ԿԱՅԱՐԱՆ		Թ. 4 Ճամբ. Առտ.	Թ. 34 Խառն Առտ.	Թ. 6 Ճամբ. Առտ.	Թ. 8 Ճամբ. Առտ.	Թ. 10 Ճամբ. Առտ.	Թ. 12 Ճամբ. Առտ.	Թ. 14 Ճամբ. Առտ.	Թ. 16 Ճամբ. Իրիկ.	Թ. 36 Խառն Իրիկ.	Թ. 18 Ճամբ. Իրիկ.	Թ. 20 Ճամբ. Իրիկ.	Թ. 22 Ճամբ. Իրիկ.
		ԿԱՌԱԽՈՒՄԲ											
		Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քարաքէօյ Կամուրջ	մն.	10 40	11 —	1 10	2 15	3 25	4 10	5 5	6 35	7 35	9 25	10 30	11 35
Հայատար Փաշա	ժմ.	11 5	11 25	1 35	2 40	3 50	4 35	5 30	7 —	8 —	9 50	10 55	12 —
	մկն.	11 12	11 45	1 45	2 48	4 1	4 45	5 40	7 11	8 17	9 57	11 5	12 8
Բրղրլ Թօբրաք	»	11 19	— —	1 52	2 55	4 8	4 52	5 47	7 18	8 26	10 4	11 12	12 15
Ֆէնէր Եօլու	»	11 24	— —	1 56	3 1	4 12	4 56	5 51	7 22	8 30	10 8	11 16	12 19
Կէօղ Թէփէ	»	11 29	— —	2 1	3 6	4 17	5 1	5 56	7 27	8 35	— —	11 21	12 24
Էրէնքէօյ	»	11 36	12 2	2 5	3 9	4 23	5 4	6 1	7 33	8 41	10 14	11 28	12 29
Պօսթանճը	»	11 45	12 12	2 13		4 31		6 10	7 42	8 50	10 21	11 38	12 38
Մալթէփէ	»	11 56	12 25	2 25		4 41		6 20	7 52	9 4	10 31	11 48	12 48
Քարթալ	»	12 7	12 42	2 36		4 52		6 31	8 3	9 20	10 42	12 —	12 59
Բէնտիք	ժմ.	12 15	12 52	2 44		5 —		6 39	8 11	9 30	10 50	12 8	1 7
	մկն.		1 —							9 38			
Թուզլա	»		1 26							10 5			
Կէյպզէ	»		1 49							10 34			
Տիլ Իսքէլէսի	»		2 13							11 —			
Թափչանճիլ	»		2 24							11 13			
Հէրէքէ	»		2 48							11 34			
Եարբմճա	»		3 4							12 —			
Թիւթիւն Զիֆթլիք	»		3 18							12 17			
Տէրինճէ	»		3 29							12 30			
Իզմիր	ժմ.		3 43							12 48			
	մկն.		4 5										
Պէյրիք Տէրպէնտ	»		4 42										
Սապանճա	»		5 14										
Ատա Բազար	»		5 41										
Կէյվէ	»		6 28										
Աք Հիսար	»		6 51										
Մէքէճէ	»		7 29										
Լէֆքէ	»		7 59										
Վէզիր Խան	»		8 37										
Պիլէճիք	ժմ.		9 20										
	մկն.		9 35										
Քարաքէօյ	»		10 45										
Պօղիրք	»		11 29										
Իրէ Էօնիւ	»		12 22										
Զուքուր Հիսար	»		12 54										
Էսկի Շէհր	ժմ.		1 35										
			Իրիկ.										

ԴԱՐՁ

ԿԱՅԱՐԱՆ		Թ. 1 Ճամբ. Առտ.	Թ. 3 Ճամբ. Առտ.	Թ. 5 Ճամբ. Առտ.	Թ. 31 Խառն Առտ.	Թ. 7 Ճամբ. Առտ.	Թ. 9 Ճամբ. Առտ.	Թ. 11 Ճամբ. Առտ.	Թ. 18 Ճամբ. Առտ.	Թ. 15 Ճամբ. Իրիկ.	Թ. 17 Ճամբ. Իրիկ.	Թ. 33 Խառն Առտ.	Թ. 19 Ճամբ. Իրիկ.
		ԿԱՌԱԽՈՒՄԲ											
		Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Էսկի Շէհր	մկն.											9 45	
Զուքուր Հիսար	»											10 24	
Իրէ Էօնիւ	»											10 57	
Պօղեիք	»											11 34	
Քարաքէօյ	»											12 10	
Պիլէճիք	ժմ.											1 —	
	մկն.											1 14	
Վէզիր Խան	»											1 51	
Լէֆքէ	»											2 29	
Մէքէճէ	»											3 3	
Աք Հիսար	»											3 32	
Կէյվէ	»											3 58	
Ատա Բազար	»											4 54	
Սապանճա	»											5 12	
Պէյրիք Տէրպէնտ	»											5 42	
Իզմիր	ժմ.											6 18	
	մկն.				10 45							6 40	
Տէրինճէ	»				11 3							6 56	
Թիւթիւն Զիֆթլիք	»				11 11							7 5	
Եարբմճա	»				11 22							7 20	
Հէրէքէ	»				12 5							7 47	
Թափչանճիլ	»				12 17							7 59	
Տիլ Իսկէլէսի	»				12 29							8 9	
Կէյպզէ	»				1 4							8 42	
Թուզլա	»				1 24							9 2	
					1 50							9 24	
Բէնտիք	ժմ.	10 35	11 37	12 33	1 58		3 45		5 38	7 12	8 44	9 34	11 8
	մկն.	10 44	11 46	12 44	2 10		3 54		5 47	7 21	8 53	9 47	11 17
Քարթալ	»	10 56	11 58	12 55	2 27		4 5		5 58	7 32	9 6	10 5	11 28
Մալթէփէ	»	11 5	12 10	1 6	2 41		4 15		6 9	7 43	9 16	10 20	11 39
Պօսթանճը	»	11 13	12 18	1 18	2 52	3 27	4 25	5 14	6 19	7 52	9 26	10 32	11 47
Էրէնքէօյ	»	11 17	12 22	1 22	2 56	3 31	4 29	5 18	6 23	7 56	9 30	— —	11 51
Կէօղթէփէ	»	11 23	12 27	1 27	3 2	3 36	4 34	5 23	6 28	8 1	9 35	10 41	11 56
Ֆէնէր Եօլու	»	11 27	12 31	1 31	3 6	3 40	4 38	5 27	6 32	8 5	9 39	— —	12 —
Գրղրլ Թօփրաք	»	11 33	12 37	1 37	3 13	3 46	4 14	5 33	6 38	8 11	9 45	10 50	12 6
Հայատար Փաշա	ժմ.	11 40	12 45	1 45	3 25	3 55	4 50	5 40	6 45	8 20	9 55	11 5	12 12
	մկն.	12 5	1 10	2 10	3 50	4 20	5 15	6 5	7 10	8 45	10 20	11 30	12 37
Քարաքէօյ Կամուրջ	ժմ.											Իրիկ.	